

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**DIVADELNÍ KROUŽEK JAKO PROSTŘEDEK
MIMOŠKOLNÍ VÝCHOVY
DRAMA AS A MEANS OF EXTRA-
CURRICULAR EDUCATION**

Bakalářská práce: 11-FP-KPP- 27

Autor:

Lenka KUBÍNOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Jana Johnová, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
59	0	1	2	20	CD

V Liberci dne: 29.6.2012

Čestné prohlášení

Název práce: Divadelní kroužek jako prostředek mimoškolní výchovy
Jméno a příjmení autora: Lenka Kubínová
Osobní číslo: P09000303

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 29.06.2012

.....
Lenka Kubínová

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1. Volný čas	6
1.1 Vymezení pojmu volný čas.....	6
1.2 Ovlivňování volného času.....	7
2. Pedagogika volného času.....	9
2.1 Mimoškolní výchova.....	9
2.2 Volnočasové aktivity.....	11
2.2.1 Zájmové esteticko-výchovné činnosti	12
3. Motivace	14
3.1 Motivace zájmových aktivit.....	15
3.1.1 Možné motivační faktory členů divadelního kroužku řazené dle věkových kategorií.....	16
4. Ochtotnické divadlo	21
4.1 Historie českého ochotnického divadla.....	21
4.2 Ochtotnické divadlo v Jičíně.....	23
4.3 K-klub, středisko volného času	24
4.4 S-divadlo a MLS – studentská divadla při K-klubu.....	26
4.4.1 Činnost S-divadla	27
4.4.2 Členové divadelního souboru	29
4.5 Příprava a vznik divadelního představení	30
PRAKTICKÁ ČÁST	35
6. Cíle a výzkumné otázky.....	35
6.1 Cíl výzkumu	35
6.2 Výzkumné otázky.....	35
7. Metodologie pedagogického výzkumu	36

7.1 Výzkumné metody	36
7.2 Charakteristika výzkumného souboru	37
7.3 Průběh výzkumu.....	40
8. Výsledky výzkumu	41
8.1 Prvotní motivace	41
8.2 Představa versus realita	47
8.3 Důvody k setrvání v souboru	53
8.4 Demotivující faktory	55
9. Závěr	56
Seznam literatury:	58
Přílohy:.....	60
Příloha č. 1	60
Příloha č. 2	67
Příloha č. 3	68

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce Mgr. Janě Johnové, Ph.D. za čas, který mi na konzultacích věnovala, za její cenné připomínky a velkou trpělivost.

Mé poděkování patří také všem účastníkům, kteří se podíleli na výzkumu a tím mi umožnili jeho realizaci. Veliké díky si zaslouží Martin Zajíček a Hana Krásenská. Oba dva mi poskytli důležité informace o divadelním souboru pro moji práci.

Děkuji také všem přátelům a rodině za psychickou podporu, kterou mi věnovali nejen během psaní bakalářské práce, ale i po celou dobu studia.

Anotace

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké motivy vedou členy jičínského divadelního kroužku k působení v souboru. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části je popisována problematika volného času, dále jsou uvedeny možné motivy, pro které lidé zájmové aktivity vyhledávají. Hlavní závěrečná kapitola se zabývá ochotnickým divadlem.

Praktická část se zaměřuje na samotný výzkum, pro který byly použity metody dotazníku a rozhovoru. Rozhovory byly provedeny pouze s některými členy souboru a sloužily k doplnění a objasnění informací z dotazníků. Výsledky práce objasňují motivaci členů divadelního kroužku, pro niž se rozhodli do S-divadla vstoupit a v činnosti setrvat.

Klíčová slova: volný čas, zájmová činnost, výchova, motivace, ochotnické divadlo, Jičín, K-klub, S-divadlo

Summary

The aim of my bachelor thesis is to find out what motives have the members of the theatre club of Jičín for acting in the amateur theatre club called S-theatre. The thesis is divided into two parts, a theoretical one and a practical one.

The theoretical part deals with the issue of leisure time and possible reasons why people take up hobbies. The main final part is devoted to amateur theatre.

The practical part is focused on a research that was carried out with help of a questionnaire and interviews. The interviews were done only with some members of the ensemble and they served for completing and explaining information from the questionnaire. The results of the thesis clarify the motivation of the members of the theatre club for that they decided to enter the S-theatre and continue acting there.

Key words: leisure time, hobby, education, motivation, amateur theatre, Jičín, K-klub, S-theatre

Úvod

Problematika volného času je v současné době aktuálním tématem pro pedagogy, rodiče, ale vhodným trávením a podporou volného času se zabývají i někteří politici. Existuje řada středisek a institucí, které umožňují aktivně využít volný čas, a tím nás chrání před působením sociálně patologických jevů. Lidé se v nich mohou věnovat svým zájmům. Mezi ně patří estetické činnosti, které kultivují člověka. Jednou z forem zájmové estetické činnosti může být ochotnické divadlo.

Jsem desetiletou členkou jičínského studentského divadelního souboru. Hraní divadla mě uspokojuje. Divadlu se věnuji i z toho důvodu, že se zde setkávám s lidmi, na které se vždy těším a se kterými zažiju spoustu legrace.

Zajímalo mě, proč se ostatní členové souboru divadlu věnují. Proto jsem zvolila jako téma své bakalářské práce motivaci členů divadla, která je vede k aktivnímu působení v souboru.

Teoretická část práce je zaměřena na objasňování pojmu volný čas, zájmová aktivita, motivace k ní a ochotnické divadlo. Ochotnické divadlo je nejprve popisováno obecně, lehce je zmíněn vývoj ochotnického divadla. Poté je část kapitoly věnována stručné historii ochotnických souborů v Jičíně. Dále je čtenář seznámen s tamějším střediskem volného času, K-klubem, a s jeho činností. Závěrečná podkapitola přibližuje vznik divadelního představení a jeho komplikovanost.

Praktická část popisuje výzkum, jehož cílem bylo zjištění motivace členů souboru, která pro ně byla důvodem ke vstupu do divadla. Dále výzkum sledoval motivaci k aktivnímu působení v souboru, i to, zda se motivační faktory liší dle věku nebo délky působení herců v souboru.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Volný čas

Volný čas znamená pro většinu lidí příjemně strávenou část dne. Pro mnoho lidí je volný čas synonymem zábavy a odpočinku, neboť ho vyplňujeme různými aktivitami, o kterých si sami můžeme dobrovolně rozhodnout.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

V této práci budeme chápat volný čas tak, jak ho vymezil kolektiv autorů v čele s Jiřinou Pávkovou v knize Pedagogika volného času. Zde se píše, že **volný čas je opak nutné práce a povinností**. V pedagogickém slovníku se autoři s předešlou definicí shodují, pouze ji jinak vystihují. Ve zmíněném slovníku stojí, že volný čas je ta část dne, která zbude po odečtení práce, péče o rodinu, domácnost a vlastní fyzické potřeby (Průcha, Walterová, Mareš, 2008). Čáp s Marešem (2001) vymezují volný čas třemi funkcemi – odpočinkem, zábavou a rozvojem osobnosti.

Volný čas znamená dobu, kdy si své aktivity můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi. Jsou to činnosti, které nám přinášejí pocit uspokojení a uvolnění. Pávková se v tomto shoduje s Čápem, avšak myšlenku dále rozvíjí. Pod pojmem volný čas autorka zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové aktivity, dobrovolné vzdělávání, dobrovolně společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. (Pávková, 2008)

Existují však aktivity, které již nepovažujeme za práci či povinnost, a přesto je nezahrnujeme do volného času. Do volného času **nepatří**:

- vyučování a činnosti okolo něho
- sebeobsluha, péče o zevnějšek a osobní věci,
- nutné domácí činnosti, rodinné povinnosti
- činnosti provozující ve výchovných zařízeních a aktivity spojené s dalším vzděláváním a dalšími časovými ztrátami (cesta do školy či zaměstnání a zpět)
- existenčně nutné činnosti (jídlo, spánek, zdravotní péče). (Pávková, 2008)

Autoři se ve vymezení pojmu volného času svým pojetím více či méně odlišují. Přesto hlavní myšlenka volného času zůstává stejná. Ve volném čase se můžeme

zabývat činnostmi, které nás baví a které nám přináší radost a uspokojení. Činnostem ve volném čase říkáme volnočasové aktivity.

Pod pojmem „volnočasové aktivity“ si nesmíme představit pouze aktivity společensky přijatelné. Volnočasovou aktivitou může být například i vandalismus, kriminalita, šikana, násilí, gamblerství a další nevhodné činnosti, kterým říkáme patologické jevy. Do volnočasových aktivit **patří** také:

- činnosti čistě „plýtvající“ volným časem (kouření, dívání se z okna, pití kávy),
- činnosti, které tzv. nepřesahují běžnou orientaci člověka ve světě (sledování novin, poslech rozhlasu, běžné sportovní diváctví)
- a běžná komunikace mezi členy rodiny, během návštěvy u přátel a například komunikace sloužící k výměně názorů. (Bartoš, 1980)

Optimální je, když volný čas využíváme k náležitým činnostem (kap. 2.2). Ke vhodným aktivitám ve volném čase bychom měli být vedeni od dětství. O tom, kdo se podílí na usměrňování volného času dětí, se zabývá následující kapitola.

1.2 Ovlivňování volného času

O volném čase můžeme hovořit až v období školního věku, jelikož do té doby dítě nemá téměř žádné povinnosti a svůj čas vyplňuje převážně zábavou a odpočinkem. Z počátku má většinou jedinec organizovaný volný čas rodiči. (Spousta, 1994) Je to velmi vhodné. Rodiče tak mají kontrolu nad volným časem svého dítěte, a tím mohou minimalizovat patologické jevy.

Děti jsou ve svém věku snadno ovlivnitelné, a proto i jejich způsob vhodného trávení volného času může být ohrožen. Děti nemají tolik zkušeností a tak tráví svůj čas podle toho, jak jsou nasměrovány. Volný čas dítěte nejprve ovlivňuje převážně rodina, ta je na prvním místě, ale dále také škola a blízké okolí. V okolí dítěte se však často vyskytují nevhodná lákadla, která sází na dětskou zvědavost a nabízí dětem nevhodný způsob trávení volného času. Dnes jsou jimi nejčastěji počítače a televize. Z toho důvodu je velmi důležité, aby dítě vidělo vzorové chování u lidí ze svého okolí.

V období puberty se dítě začíná snažit koordinovat si svůj volný čas samo, jelikož nesnese, aby s ním kdokoliv manipuloval. Tento jev je přirozený, protože si děti v pubertálním věku chtějí vybudovat nezávislost. Proto si i o svém volném čase rozhodují samy a vyplňují ho podle svých představ, které jsou ovlivněny jejich zájmy

a hodnotami. I proto hraje výchova důležitou roli, neboť se při ní postupně zájmy a hodnoty dítěte utváří. (Spousta, 1994)

O využití volného času rozhodujeme podle tzv. hodnotového žebříčku. Hodnotu chápe Spousta (1994) jako to, co odpovídá našim potřebám, zájmům, zálibám a náklonnostem. Hodnotou se stává člověku to, po čem touží, co si přeje, oč usiluje. Hodnotový žebříček můžeme chápat jako soubor hierarchicky seřazených hodnot. O něco usilujeme méně, o něco více. U každého jedince je hodnotový žebříček řazený jinak a tím i způsob trávení volného času není u všech lidí stejný.

Dnes si lidé uvědomují, že mohou trávit volné chvíle plnohodnotným způsobem. Vyhledávají proto činnosti, které dělají s chutí a které je naplňují. Pestrou škálu zajímavých činností dnes nabízí řada volnočasových center, která poskytují různé možnosti trávení volného času (kap. 2.1 a kap. 2.2). Některé způsoby však nemusí být šťastné, proto je z výchovných důvodů vhodné volný čas dětí a mládeže pedagogicky ovlivňovat.

2. Pedagogika volného času

Pedagogiku volného času můžeme definovat jako vědu o výchově a teorii výchovy. Pedagogika volného času je relativně mladá pedagogická disciplína a není ještě tak prozkoumána. Obecným cílem této vědy je naučit jedince hospodařit s volným časem, umět ho smysluplně a rozumně využívat a reálně ho oceňovat jako hodnotu. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003)

Snahy ovlivňovat volný čas dítěte byly vidět od počátku druhé poloviny 20. století. Lidé si dobře uvědomovali, že ne všechny děti tráví volný čas vhodným způsobem. Rodiče však usměrňovat volný čas dítěte v této době nemohli, jelikož chodili do zaměstnání. Z toho důvodu vznikaly instituce, které měly na sebe převzít alespoň část výchovy, a tím tak ušetřit i čas rodičům.

2.1 Mimoškolní výchova

Mimoškolní výchova probíhá mimo povinné vyučování a bezprostřední vliv rodiny. Je zajištěna institucí a probíhá ve volném čase. (Pávková, 2008)

Mimoškolní zařízení mají pro výchovu dítěte obrovský význam. Nejen, že poskytují smysluplné trávení volného času, ale rozvíjí zájmy jedince, jeho pozitivní vlastnosti a v neposlední řadě rozvíjí mezilidské vztahy. Různorodými činnostmi dítě získává vědomosti, dovednosti a návyky, uspokojuje své zájmy a potřeby. Tyto činnosti formují postoje a morální vlastnosti dítěte. Mimoškolní výchova plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální. Z hlediska zdravotní funkce buď samotná aktivita posiluje zdravý tělesný stav dítěte, nebo přispívá ke zdravé duševní pohodě, která je neméně důležitá (příjemným prostředím či lidmi, radostí z činnosti,...) Zařízení mimo vyučování pomáhají snižovat rozdíly nestejných materiálních a psychologických podmínek v rodině. (Pávková, 2008)

Spousta (1994) uvádí, že důležitou složkou mimoškolních aktivit je dobrovolnost. Dítě by si mělo zvolit aktivitu samo, jelikož by mu měla přinést odpočinek, relaxaci a načerpání nových sil. V tomto bodě je mimoškolní výchova značně důležitá a významnou roli při ní hraje pedagog volného času. Pokud dítě vykonává aktivitu dobrovolně, nechává se pedagogicky ovlivňovat, aniž by si to mnohdy samo uvědomovalo. Důležité je, aby měl pedagog pro usměrňování dítěte vhodné vlastnosti, které budou pro dítě podnětné.

Dnes existuje mnoho institucí, které nabízejí širokou škálu mimoškolních aktivit.

Mezi ně patří:

- školní družiny a kluby,
- střediska pro volný čas dětí a mládeže (o kterých bude zmíněno ke konci této kapitoly),
- domovy mládeže,
- ale i dětské domovy, jejichž cílem je i mimo jiné dbát o kvalitní využívání volného času dětí.

Do trávení volného času zahrnujeme i zájmové vzdělávání. Tímto vzděláváním se například zabývají:

- základní umělecké školy,
- jazykové školy,
- různá sdružení a další organizace (občanská sdružení, tělovýchovná, kulturní zařízení) či církve a náboženská společenství. (Pávková, 2008)
- V dnešní době nabízí škálu mimoškolních aktivit také velké množství základních škol. V nich se dětem věnují buď sami učitelé, dále také rodiče nebo jiní pracovníci (studenti, kvalifikovaní odborníci).

Přibližme si více pouze střediska pro volný čas dětí a mládeže. Ta většinou nabízejí specializované zájmové činnosti vedené odbornými pedagogy. Střediska volného času poskytují zájmové činnosti příležitostné, pravidelné, činnost táborem, osvětovou, individuální práci s účastníky, která rozvíjí jejich nadání. Dále také umožňují řadu otevřených spontánních aktivit či různé soutěže a přehlídky. Tato střediska neposkytují aktivity pouze dětem, ale i mládeži, rodičům, rodičům s dětmi, či seniorům. (Hájek, 2008)

Jak je již v poslední větě předešlého odstavce uvedeno, volný čas nemají pouze děti, ale také dospělí a senioři. I ti svůj volný čas mohou trávit ve volnočasových zařízeních. Jedním z takových zařízení je i K-klub v Jičíně (kap. 4.3). Ten nabízí některé kroužky výhradně pro klientelu dospělých, jiné kroužky jsou naopak určeny pro děti s dospělými.

Volnočasových aktivit je mnoho. Aby se v nich lidé lépe orientovali, byly uspořádány do různých kategorií. Následující kapitola poskytne jeden ze stručných přehledů těchto aktivit.

2.2 Volnočasové aktivity

Ve volném čase se můžeme zabývat různými činnostmi. Existuje mnoho dělení volnočasových aktivit. Téměř každý autor je rozděluje do jiných skupin. Pro tuto práci jsem vybrala dělení činností ve volném čase dle Spousty (1994). Ten se zabývá pouze pedagogicky významnými činnostmi. Jsou to aktivity:

- technické a manuální (ruční práce, zahrádkaření, amatérské kutilství),
- fyzické (sport, turistika, cestování, rybaření, chovatelství, pěstitelství, motorismus),
- kulturní: receptivní (návštěvy tanečních zábav, muzeí, výstav, filmů, divadel, koncertů), interpretační a kreativní (produkce literární, divadelní, výtvarná, taneční, hudební, pěvecká),
- vzdělávací (mimoškolní vzdělávání, jazykové a praktické kurzy, autoškoly, sebevzdělávání),
- společenské a občanské: formální (v organizacích a klubech), neformální (příležitostní seznamovací schůzky, vzpomínky, oslavy, návštěvy),
- hry, diváctví a sběratelství,
- rekreační, rehabilitační a odpočinkové (čtení, sauna, masáže, kosmetika)

Činnostmi, které provádíme ve volném čase, získáváme zkušenosti. Zkušenosti pak můžeme velmi často uplatnit v běžném životě. Vhodnými činnostmi ve volném čase předcházíme patologickým jevům.

Výše uvedené a jiné podobné aktivity jsou „nejlepší prevencí proti nudě a činností úchylným a destruktivním.“ (Spousta, 1994, s. 119) Nevhodnými činnostmi se však tato práce nezabývá. Pouze je vhodné upozornit, že ne všichni využívají smysluplně svůj volný čas. Právě i těchto lidí bychom si měli všimnout a ukázat jim jinou, vhodnější cestu trávení volného času.

Spousta (1994) dále uvádí, že se lze obecně dívat na aktivity konané ve volném čase ze tří pohledů.

Za prvé tyto aktivity rozvíjí a prohlubují vztah člověka k přírodě, k duchovní a hmotné kultuře, k lidem i k sobě samému.

Za druhé uspokojují zájem a touhu poznávat. Rozvíjí zájmové i pracovní aktivity prostřednictvím praktických činností a utvářejí hodnotovou orientaci.

Třetí, neméně důležitý bod, říká, že aktivity pomáhají řešit aktuální společenské problémy, do kterých můžeme zahrnout otázky politické, hospodářské, ekologické, zdravotní, vědeckotechnické, osvětové, kulturní, tělovýchovné, bezpečnostní či např. občanské.

2.2.1 Zájmové esteticko-výchovné činnosti

V kapitole je věnována pozornost esteticko-výchovným činnostem člověka, neboť hlavním tématem práce je divadelní kroužek, který je součástí této kategorie.

Každý z nás si ve svém volném čase vybírá činnost trvalejšího zaměření. Tyto aktivity označujeme pod pojmem zájmové činnosti. Pokud se vyhraněnému zájmu věnujeme již dlouhodobě a přináší-li nám uspokojení, můžeme hovořit o zálibě. (Vágnerová, 1997)

Esteticko-výchovnou složkou zájmových činností můžeme označit Spoustovy kulturní činnosti (kap. 2.2). Pojem esteticko-výchovné činnosti používá Pávková. Autorka říká, že tyto činnosti utvářejí estetické vztahy dětí k přírodě, společnosti a jejím materiálním a kulturním hodnotám. Činnosti rozvíjí oblast výtvarnou, hudební, literární, dramatickou, hudebně-pohybovou. Zaměřují se na kulturu chování a výchovu vkusu a rozvíjí tvořivost (Pávková, 2008). „Tyto činnosti přinášejí nové a emocionálně cenné zážitky a stávají se i silným motivačním prvkem.“ (Pávková, 2008, s. 100)

Estetické aktivity ovlivňují cítění, myšlení i chování člověka a výrazně ho zušlechťují. „Mění se jeho schopnost postihnout estetické hodnoty ve vlastní jednání, v péči o osobní kulturu, estetickou úpravu životního prostředí, o kulturu mezilidských vztahů atd.“ (Spousta, 1995, s. 39) Tyto činnosti jsou silným výchovným činitelem. Kromě toho, že posilují naše morální vlastnosti, plní však i další řadu funkcí.

Estetické zážitky přináší člověku radost a uspokojení, příznivě působí na naše emoce. Umělecké dílo vnímáme, prožíváme ho a hodnotíme. Hodnocením díla si zároveň utváříme své hodnoty. Estetické zážitky reprezentují duchovní hodnoty, pomáhají odstranit únavu, fyzické a psychické vypětí, silně rozvíjí empatii, podněcují tvořivost. Estetické činnosti se však využívají i při terapeutických sezeních, kdy plní

relaxační funkci. Na závěr však nesmíme opomenout na funkci zábavnou. Při estetických činnostech vnímáme požitek a rozkoš. Zároveň se rozptylujeme a povznášíme se nad každodenními starostmi (Spousta, 1995). Mnohé z těchto funkcí jsou motivem pro vykonávání těchto činností.

3. Motivace

Bakalářská práce sleduje ve své praktické části motivační faktory členů divadelního spolku, proto se nejprve zaměříme na vymezení tohoto pojmu.

Nejčastěji je motivace chápána jako dynamický aktivizující proces, který určuje směr, intenzitu a dobu trvání aktivity (chování, jednání). Je základem dynamiky osobnosti a lidských činností. Základní jednotkou motivace je motiv. Motiv je vnější nebo vnitřní příčina, která aktivizuje činnost, řídí ji a udržuje. (Švingalová, 2006) Dle Pedagogického slovníku motivace ovlivňuje způsob reagování jedince na jeho jednání a prožívání, na jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu. (Průcha, Walterová, Mareš, 2008)

Motivaci rozdělujeme na dva druhy, záleží na tom, zda činnost aktivovaly vnitřní či vnější motivy. Vnějšími motivy mohou být pobídky a cíle. Mezi vnitřní motivy patří hlavně potřeby. Potřebu je možné chápat jako potřebu něčeho. Člověk má potřeby primární/biologické, do kterých patří např. potřeba potravy či spánku, a potřeby sekundární/psychosociální. Těmito potřebami jsou potřeby psychické a kulturní.

Konkrétně do sekundárních potřeb patří například nutnost úspěchu, přijetí ostatními, seberealizace, poznávání, bezpečí, atd. Kromě jiných sem můžeme zahrnout i zájmy a záliby. Zájem vyjadřuje výběr, směr a trvalejší zaměření určité činnosti. Zálibu můžeme chápat jako již vyhraněný a dlouhodobý zájem, který přináší člověku uspokojení (Vágnerová, 1997). Vnitřní motivace je tedy pro zájmové činnosti velmi důležitá. Pokud mě aktivita nebaví, neuspokojuje mě, nestane se z ní záliba. V horším případě se mohu aktivity úplně vzdát.

Zájůmům a zálibám se věnujeme z toho důvodu, abychom naplnili své potřeby. Mezi nejznámější uspořádání potřeb patří hierarchicky sestavená pyramida A. H. Maslowa. Do základní nejnižší úrovně přísluší fyziologické potřeby (potřeba jídla, pití, sexu,...) O stupínek výš potřebujeme cítit bezpečí a jistotu. Do další úrovně náleží potřeba lásky, úcty, důvěry, přijetí. Předposledním bodem našich potřeb je touha po uznání, do které patří mimo jiné i sebedůvěra. Na vrcholu pyramidy stojí potřeba seberealizace. Pod tímto slovem si můžeme představit potřebu být sám sebou, naplnit své možnosti osobního růstu, splnit kognitivní a estetické potřeby, pod nimiž je zahrnuta potřeba objevit, uspořádat, tvořit, sebezpřesah. (Farková, 2008) Při splnění vrcholné špice pyramidy dochází k naplnění. Ke zmíněnému vrcholu všichni směřují.

To jsou důvody toho, proč se lidé věnují svým zálibám a proč jsou záliby pro ně důležité.

Obrázek 1: Hierarchie potřeb dle A. H. Maslowa

Odpovědí na otázku, proč se lidé věnují zájmovým aktivitám, je tedy známá Maslowova pyramida potřeb. Konkrétní motivy, které vedou k vykonávání zájmových činností, blíže objasní další podkapitola.

3.1 Motivace zájmových aktivit

Divadelní kroužek spadá mezi kolektivní činnost, z čehož logicky vyplývá, že ji charakterizují přátelské vztahy mezi členy, ale i stejný zájem. Ve skupině může mít každý jedinec svůj důvod k pobývání a k vykonávání činnosti. Jedinci mohou mít tedy různé individuální zájmy, avšak celý kolektiv pojí společný zájem. Společný zájem je hnacím motorem k vykonávání činnosti ve skupině. (Bartoš, 1980)

Psychologický slovník rozeznává tyto motivy: motiv hojnosti, moci, nedostatku, úspěchu, výkonu (Hartl, Hartlová, 2000). Pro herce je velmi důležitý především motiv úspěchu. Pokud člověk zažije úspěch (chválu), dostaví se uspokojení a získá sebedůvěru. Tím je motivován k další práci, která se tak zkvalitňuje. Pro kvalitní práci je herec opět oceněn chválou a tzv. začarovaný kruh může plynout dál. Nutno podotknout, že tento kruh platí i v případě neúspěchu, ale přesně opačně. Člověk, který není pochválen, ztrácí motivaci, a to se odráží na jeho práci. (Petty, 1996)

V zájmových činnostech však můžeme najít mnohem více dalších motivů, než které jmenuje psychologický slovník. Neusilujeme pouze o výsledek či společenské uplatnění, ale již samotný proces nám dělá radost a motivuje nás k provádění činnosti. Motivem k zájmové činnosti může být třeba prožitek tvorby, seberealizace, poznatky v oboru, rozvoj svých schopností, společenská prospěšnost, pobavení a zrekreování, ale i třeba zviditelnění, atd. Motivy se však během činnosti vyvíjí. Motivace vstupu není shodná s motivací činnosti. V začátcích zájmové činnosti je naše motivace zkreslena neucelenými získanými informacemi. Během činnosti se již do motivace odráží znalost členů kolektivu, ocenění výsledků činnosti a proniknutí do problematiky činnosti. Tyto a další podněty ovlivňují náš zájem. V některých případech zájem brzy slábne, až se přestaneme činností zabývat, v jiném případě se naopak náš zájem může upevnit a posílit. (Bartoš, 1980)

Velkým významem pro motivaci zájmových aktivit je dobrovolnost. Lidé nevykonávají aktivitu z donucení, ale jsou motivováni například obsahem aktivity, zajímavou realizací aktivity, snahou o lepší výsledky či vytvářením trvalejších sociálních kontaktů. (Hájek, 2008)

Lidé různého věku nemají u stejné zájmové aktivity shodné motivační faktory. O vývoji motivačních faktorů z pohledu věku, se píše v následující podkapitole.

3.1.1 Možné motivační faktory členů divadelního kroužku řazené dle věkových kategorií

Období dospívání určuje období od 10 do 20 let. V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti. Zaměříme se však na oblasti, které přímo souvisí se zájmovými činnostmi jedinců. V dospívání se pubescent začíná osamostatňovat od rodičů. Proto mají pro něj velký význam vrstevníci, se kterými ztotožňuje své názory (Vágnerová, 2007). Obecně lze říct, že mladí lidé jsou rádi spolu bez ohledu na to, při jaké je to příležitosti. *„Základní motivací pro ně je možnost strávit určitý čas s vrstevníky, moci s nimi mluvit o tom, co se jim líbí, způsobem, jaký se jim líbí, objevovat a zakoušet, jací vlastně jsou v uvolněné a přátelské atmosféře.“* (Pávková, 2008, s. 55)

Potřebě vrstevníků odpovídá možnost kolektivních kroužků. Zde je jedinec v přímém kontaktu s vrstevníky. Již od prepuberty mladiství rádi navazují hlubší a trvalejší kamarádské vztahy. Tím u přátel hledají pochopení, které přestávají cítit

u svých rodičů. Kontaktem s kamarády získávají zkušenosti v komunikaci, učí se dívat na události očima druhého, vcítit se. Osvojují si vzájemné pomáhání, spolupráci, a na základě toho upevňují vztahy. K tomu všemu napomáhá divadelní kolektiv. Zvláště empatie je v divadle velmi důležitá, protože je základním požadavkem pro dobře zahranou roli. Aby divadlo dobře fungovalo, je potřeba kvalitní, bezpečný kolektiv. Vzájemné akceptování ve skupině přináší pubescentovi uspokojení, pocit jistoty i kladné hodnocení, které je pro něho, zvláště v tomto věku, tak důležité. (Čáp, Mareš, 2001)

Právě volnočasové instituce mohou kompenzovat osobní neúspěchy pubescenta. Tyto instituce jsou velmi důležité i z toho důvodu, že mají pedagogové volného času blízký vztah k dětem. Díky tomu se děti často svěřují se svými problémy právě jim. Od dospělého pak očekávají radu či povzbuzení. Je však zapotřebí vybudovat si k dětem důvěrnou atmosféru.

Kromě přijetí touží dospívající po seberealizaci a tvořivosti. Obě tyto složky se v divadle odrážejí. Během divadelních zkoušek je značný prostor k improvizaci. Stejná scéna se rozhrává víckrát, v různých obměnách, než jsou aktéři spokojeni s výsledkem. Každý herec tak na jevišti může rozehrát svoji etudu, aniž by byl za to trestán. Naopak je tvořivost na místě.

V dospívání hledají mladí lidé svoji identitu. I tomu napomáhá divadlo. Jedinci si v něm vyzkouší spoustu odlišných rolí a pocitů, do kterých se během představení snaží vcítit.

Divadelní kolektiv má za výhodu to, že se v něm mísí různé věkové kategorie. Mladí lidé se tak identifikují se svými vrstevníky, přejímají jejich názory, povídají si o podobných problémech. Kromě toho je však často členem divadelního spolku i dospělý (minimálně režisér). Dospívající lidé odmítají autority, především ty rodičovské. V tomto případě ale nebere pubescent dospělého jako nadřazenou autoritu, nýbrž ho chápe jako člověka blízkého, kterému je možné se svěřit se svým trápením. Mladí lidé nemají rádi, pokud je dospělý nebere za sobě rovného. V divadle však všem přísluší role herců, tím pádem se dítě stává rovnocenným partnerem dospělého. Na základě toho se děti snaží učit komunikovat s dospělými a přijímat jejich názory. Nevzniká tam tedy takový rozpor mezi dospělým a dítětem. Autorita dospělého je tedy přirozená. Ani dospělý nevnímá sám sebe jako velikou autoritu. Přijetí vrstevníků i dospělých v divadelním kolektivu napomáhá jedinci lépe hledat svoji identitu. (Čáp, Mareš, 2001)

Dospívající si také všímají změn na svém těle a rádi s ním experimentují. Pokusy se svým tělem mohou opět zúročit v divadle, kde je zapotřebí jak práce s hlasem, tak i s pohybem. Přestože jsou pohyby v pubertálním věku alespoň ze začátku spíše nekoordinované, divadlo výrazně napomáhá jejich kultivaci.

Období dospělosti se dělí na tři kategorie. Období mladé dospělosti (20-40 let), období střední dospělosti (40-50 let) a období starší dospělosti (50-60 let).

Rozsah a prostor, který dospělý věnuje sám svému rozvoji, závisí na věku jeho dětí, jejich potřeb a specifických zvláštích.

Volnočasovým aktivitám se dospělí věnují hlavně z důvodu odreagování. Především lidé v mladé dospělosti se musí vyrovnat s novými povinnostmi, které pro ně představují dosud neznámou zátěžovou situaci. Zakládají rodinu, kterou musí ekonomicky zajistit, ve většině případů pečují o první dítě. Na druhou stranu se dospělý člověk kvůli profesnímu postavení, sňatku a zplazení dětí nemá čas tolik věnovat svým zájmovým aktivitám. Ve střední dospělosti se zvláště ženy vrací po mateřské dovolené do zaměstnání, a proto opět vyhledávají ve volném čase aktivity, u kterých si odpočinou od povinností. V průběhu dospělosti člověku přibývá volného času, protože se již z pravidla nemusí tolik starat o své děti. Díky splněné rodičovské povinnosti se tak lidé často navrací ke svým dřívějším koníčkům, nebo naopak hledají záliby nové. (Čáp, Mareš, 2001)

I v období dospělosti se lidé rádi sdružují kolem svých vrstevníků, jelikož s nimi mohou řešit opět aktuální problémy spojené s jejich věkem (rodina, partner, zaměstnání,...). Vágnerová (2008) uvádí, že lidé tohoto věku se snaží získat co nejširší záběr přátel, aby vytěžili co nejvíce emočních a sociálních zisků a minimalizovali rizika. Tak dochází ve vztazích k posunu, narůstá hlavně jejich kvalita, a vztahy se stávají hlubšími a trvalejšími. „*Čtyřicátníci si mnohdy neuvědomují, jak jsou pro ně vztahy s určitými lidmi významné, protože se staly samozřejmostí jejich všedního života.*“ (Vágnerová, 2007, s. 195) Pokud se tedy člověk rozhodne věnovat se skupinové zálibě, dá častěji přednost kolektivu, který zná, protože již v tomto věku neprahne po vyhledávání nových kontaktů.

V průběhu dospělosti se tedy i herci mnohdy navrací do divadelních souborů, ve kterých vídají přátele. Jsou to lidé, kteří mají chuť trávit svůj volný čas aktivně. Divadelní spolek však mohou paradoxně navštěvovat dospělí, kteří se divadlu nikdy nevěnovali, ale prožívají krizi středního věku. Ta souvisí s uvědomováním obratu

života, mění se postoj k životu, člověk hledá smysl života. Dospělý již dosáhl svých výsledků i cílů a klade si otázku, co dál. Proto hledá změnu ve svém každodenním všedním životě a začíná se věnovat novým koníčkům, tedy i možnému divadlu. Do divadelního souboru dospělý většinou zavítá po oslovení známého, který v něm působí. (Čáp, Mareš, 2001)

Během dospělosti pozvolně roste emoční vazba k blízkým přátelům. Starší člověk si více citovou hodnotu přátelství uvědomuje a více si jí váží. Zejména dlouhodobé vztahy slouží jako opora a emoční jistota. (Vágnerová, 2007)

Divadelní skupina je pro dospělého vhodná hned z více důvodů. Jednak se v ní setkává s vrstevníky, ale i s mladšími, a jednak má možnost realizovat se. Zvláště v období starší dospělosti sílí potřeba předávat zkušenosti mladší generaci. Během zkoušek a divadelních soustředění má k tomu dospělý spoustu příležitostí. Lidé v tomto věku potřebují ubezpečení, že jejich práce má smysl. V divadle práci herců oceňují diváci potleskem a kritika v tisku. Je-li tedy představení úspěšné, veřejnost chválu herců netají. Na základě toho jsou herci motivováni a posilováni do další práce v divadle. Podpora herců však může vzejít i od samotného režiséra, což je pro většinu herců vysoké uznání. Po 50. roku života si navíc lidé začínají cenit všeho pozitivního a každý potlesk či kladná reakce jim lichoť. (Čáp, Mareš, 2001)

Stáří dělíme na rané stáří (60-75 let) a pravé stáří, které začíná 75. rokem. Celkově můžeme říct, že lze toto období charakterizovat úbytkem energie. Na druhou stranu je to období relativní svobody.

Vágnerová (2008) uvádí, že stáří je obdobím ztrát, mimo jiné i ztrát mnoha rolí. Proto je pro staré lidi důležité kam a ke komu patří. Důležitá je sounáležitost s určitými lidmi, sociální skupinou i místem. Staří lidé upřednostňují kontakty se známými lidmi, neboť si již s mladší generací nerozumí a často ani nestačí jejímu tempu. Dále stoupá potřeba citové jistoty a bezpečí spojená s potřebou být oceněn, zvláště oceněn lidmi v nejbližším okolí. Komunikace starších lidí probíhá pouze tehdy, jsou-li k tomu sami ochotni. Tu však narušuje poměrně mnoho faktorů, jakými je třeba nedoslýchavost, zvýšená pomalost, paměťové problémy, změna jazykových kompetencí, potíže v porozumění textu aj.

V tomto období také přichází odchod do důchodu, který narušuje dosavadní životní styl jedince a kvůli kterému přijímáme a vzdáváme se některých sociálních rolí. Důchod znamená ztrátu profesní role a společenské prestiže. Odchod do důchodu je

také významný sociální mezník. Staří lidé ztrácí kontakt s lidmi, které vídali pravidelně, a soustředí se na své soukromí. (Vágnerová, 2007)

Odchodem z práce získávají lidé opět více volného času, který rádi vyplňují se svými vnoučaty. Tempo lidí se zpomaluje, zhoršuje se jim paměť a klesá jejich tvořivost a kreativita. Z toho důvodu již lidé opouštějí zvláště estetické činnosti. Ve stáří však u každého jedince pozorujeme značné individuální rozdíly a tak i někteří umělci či badatelé podávají i v takto pokročilém věku kvalitní výsledky. (Čáp, Mareš, 2001)

I herci si uvědomují zhoršení svých schopností, především těch pamětních a pohybových. Pokud zůstávají v souboru, je to potřebou náležet ke skupině a touhou po uznání.

Všichni herci různého věku mají však ledacos společného. Především je poji potřeba socializace, seberealizace a potřeba úspěchu. Nejčastěji však herci hrají pro radost a zábavu, neboť divadelní kroužek je činnost čistě dobrovolná, a pokud by je tato práce netěšila, nadále by se jí nevěnovali. Seberealizace v divadelním souboru vyžaduje dávku empatie, komických schopností, otevřenosti, nápaditosti. Proto je divadlo přitažlivé jen pro určitou skupinu lidí, věnují se mu spíše lidé společenští.

To jsou hlavní důvody, proč se divadlu lidé věnují. Divadlu jako takovému je věnována následující kapitola.

4. Ochotnické divadlo

Divadelní kroužek, který je předmětem bakalářské práce, vyplňuje mimoškolní čas žáků. Je však i volnočasovou aktivitou dospělých. Již v historii byla tato činnost označována jako ochotnické divadlo.

Ochotnické divadlo je v Teatrologickém slovníku chápáno jako divadlo tvořené a provozované na neprofesionální bázi. Synonymním výrazem pro ochotnické divadlo je divadlo neprofesionální či amatérské. Původní latinské slovo *amare* znamená milovat. Čeština začala tímto slovem označovat vše, co se dělá z lásky. Proto výraz amatérismus je odvozen nesprávně. Zároveň však vznikl tradiční český název ochotnické divadlo, které je dělané z ochoty. I tento pojem je někdy chápán chybně. (Pavlovský, 2004)

Ochotnické divadlo má více podob. Mohou se v něm podílet i profesionálové, hostující herci i režiséři. Do amatérského divadla patří také divadlo studentů uměleckých škol, v němž se při škole studenti připravují na své budoucí povolání a nedostávají za práci honorář. Známý je například Disk při DAMU v Praze či divadlo Marta v Brně při JAMU. Mezi neprofesionálním a profesionálním divadlem se nachází ještě divadlo poloprofesionální. V něm jsou tvůrci divadla placeni, ale není to hlavní zdroj příjmů. (Pavlovský, 2004)

Pavlovský (2004) ve stejnojmenné publikaci uvádí, že amatérské divadlo je u nás jednou z nejstarších a tradičních občanských aktivit a zastává mnoho funkcí. Z řad funkcí můžeme jmenovat sociální, relaxační, výchovnou, vzdělávací i terapeutickou.

4.1 Historie českého ochotnického divadla

Od 12. do 18. století se vedle profesionálního divadla rozvíjelo divadlo amatérské. Ve 2. polovině 18. století však nastal v Evropě výrazný rozmach amatérského německého i českého divadla. V 19. století se divadlo rozšířilo hlavně ve městech. Velkou zálibou této doby byla tzv. domácí divadla. Amatérský soubor byl tvořen herci pocházejících ze stejné rodiny a jejich příbuzných. Divadelní představení ukazovali pouze svým blízkým. Obliba hraní divadla však velmi rostla, a proto se brzy značně rozšířil okruh diváků. František Černý uvádí, že divadlo bylo dokonce takovou vášní, že některé úřady zakazovaly ochotnické spolky z důvodu zanedbávání jak svého zaměstnání, tak i studijních povinností. U zrodu ochotnických společností si můžeme všimnout známého jména V. K. Klicpery. Ten hrál na studentské ochotnické půdě nejprve v Nymburce či Mělníku, později se přesídlil do Hradce Králové, kde je dnes po

něm pojmenované divadlo. Ve Strakonících hrála další známá osobnost – F. L. Čelakovský. Zanedlouho již netvořili skupinu ochotnických herců pouze příbuzní, ale ze soukromého vystupování v rodinách se značně rozšířila, a tak dostala společenskou úroveň. K tomu jim byly poskytnuty veřejné prostory, jako jsou veřejné sály (třeba na radnici) či hospody. Často zde bývala vybudována jeviště. (Černý, 1969)

V 1. polovině 19. století se české amatérské divadlo dále rozvíjelo, naopak upadalo divadlo německé. Divadlo vzkvétalo nyní i na venkově, kde se stalo hlavním zdrojem kultury. Jako obrovský klad mu byla přiřazována výchovná funkce, jak herců, tak diváků. S divadlem se setkávaly všechny vrstvy společnosti. Ve druhé polovině téhož století se pozastavil rozvoj profesionálního divadla. Toho využilo divadlo amatérské a ochotníci začali hromadně zakládat divadelní spolky (včetně loutkových divadel), ze kterých se vyvinuly i kabarety, jež byly oblíbené zvláště před 1. světovou válkou. (Pavlovský, 2004)

Divadelníkům se roku 1885 podařilo zastřešit svoji činnost, a tak vznikla organizace celého českého amatérského divadla nazvaná Ústřední matice divadelních ochotníků československých (ÚMDOČ). Ta pomáhala rozvoji celého divadla ve všech sférách, od hereckých kursů, přes dramaturgické rady až po scénografii. Začaly také vycházet almanachy, časopisy, vznikaly přehlídky, z nichž nejznámější přehlídkou amatérských souborů je Jiráskův Hronov. Během let ustoupila výchovná funkce do pozadí a začal se upřednostňovat umělecký zážitek spojený se zábavou ve volném čase. (Pavlovský, 2004)

V průběhu 2. světové války byla téměř polovina amatérských souborů zrušena. „K 15. březnu 1939 působilo v republice ještě 7 000 ochotnických divadelních souborů, do poloviny roku 1941 bylo více než 4 000 z nich zlikvidováno, zbývající neunikly postihům a musely procházet obtížným procesem povolování představení.“ (Pavlovský, 2004, s. 21) Autor dále uvádí, že nechuť k režimu však zaznamenala velký příchod mladých členů divadelních souborů. Odděleně od ochotnických souborů vznikaly také samotné divadelní aktivity mládeže.

Po roce 1945 bylo snahou obnovit pověst ochotnického divadla, nebyl to však snadný úkol. Navíc se výběr her stal čistě politickou záležitostí a v letech 1948-1949 byl odsouhlasen doporučený počet her (protifašistické, socialistické,...) a brzy na to zanikla organizace ÚMDOČ. Divadelní spolky musely být součástí nějaké organizace. Tím jejich počet značně poklesl. Některé byly zrušeny. Postihovaní byli i někteří političtí členové. (Pavlovský, 2004)

V 50. a 60. letech stojí za povšimnutí pokrok dětského divadla, kdy se již opouští od tradičního přístupu nápodoby dospělých, nýbrž se začíná rozvíjet dramatická výchova. (Pavlovský, 2004)

Mezi lety 1969-1989 se orgány KSČ opět snažily převzít moc nad veškerým děním, tedy i divadlem. To se jim úplně nepodařilo, nicméně byla znova zakázána činnost některým členům a hry byly opět dramaturgicky omezeny. Politici svými zákazy docílili toho, že s amatérskými divadly začali spolupracovat profesionálové, kteří se nemohli z politických důvodů věnovat své profesi. (Pavlovský, 2004)

Od 80. let se rozvíjelo vzdělání amatérů, vznikala i netradiční divadla s alternativními prvky. Mnohé spolky nových tvůrců mladší generace ovlivnili i české profesionální divadlo. (Pavlovský, 2004)

Po roce 1989 odešla z divadelních souborů spousta osobností, které s rozpadem tzv. zřizovatelské sítě řešili závažné existenční otázky. „Zaniklo zhruba 40% souborů. Ostatní během tří až pěti let krizi překonaly a zaplnily se novými lidmi.“ (Pavlovský, 2004, s. 22) Na přelomu století si lze všimnout opět nárůstu divadelních souborů, především uvádějících autorskou tvorbu. (Pavlovský, 2004)

Dnes obliba ochotnických spolků stále roste a činí radost jak hercům, tak i publiku.

4.2 Ochotnické divadlo v Jičíně

V Jičíně se divadelní představení hrají již od 19. století. V té době zde působila celá řada divadelních spolků, z nichž nejstarším souborem byl spolek Hálek. Ten sehrával svá představení v letech 1875-1883. Zaniklý spolek Hálek posléze vystřídal nově utvořený divadelní spolek J. K. Tyla založený v roce 1912. První hru uvedl tento soubor v sokolovně pod názvem Paní Marjánka, matka pluku. Soubor si kladl za cíl zvýšit kulturní úroveň hraných her, brzy však tento směr opustil, podřídil se vkusu diváků a začal představovat zábavné hry. Začátkem 20. století se snažily divadelní soubory povznést českou divadelní kulturu.

Do této doby existovalo v Jičíně množství dalších souborů, například Ženský spolek Červeného kříže či divadelní spolek Sokol. Tato práce zde ale nebude popisovat všechny soubory, je zaměřena pouze na ty významné.

Jičínskou kulturu, tedy i divadelní spolky, utlumila 1. světová válka. Takové podobné prodlevy se v historii nejen Jičína, ale celého státu, opakovaly ještě několikrát.

Rozmach divadelních her však v Jičíně nastává krátce po roce 1918, kdy se pořádají sbírky a představení pro podporu postavení divadelní budovy. Mezi významné ochotnické spolky patřila Občanská beseda, či již zmíněný spolek J. K. Tyla. Do té doby se hrály divadelní hry v prostorách hotelu Paříž, v některých restauracích, v tělocvičně Sokola, v zámku či na radnici. Roku 1923 bylo otevřeno moderní divadlo, které je dnes známé pouze jako Biograf Český ráj (dříve Mrňákovo divadlo) a o dva roky později byla zdejší sokolovna přestavěna na divadlo, které je od roku 2001 známé jako Masarykovo. (Šrámková, 2001)

Nelze opomenout ani významné loutkové divadlo, jehož působnost se datuje již od roku 1900. Roku 1951 však vzniká loutkové divadlo Srdíčko, které existuje dodnes a dělá radost především publiku předškolních a školních dětí. I nadále vznikaly další divadelní soubory, některé z nich přetrvaly v Jičíně dodnes.

V současné době působí v Jičíně několik ochotnických spolků. K zajímavým souborům jistě patří divadelní sdružení Kula tvořené herci s postižením. Soubor spadá svojí činností pod K-klub, který nabízí některé zájmové kroužky i pro tělesně a mentálně postižené. Kula pravidelně pořádá veřejná představení. Poslední premiéra, jež byla zatím uvedena, bylo vydařené představení Hmyzáci. Dalšími ochotnickými spolky v Jičíně jsou loutkové divadlo Srdíčko, Závěsné divadlo, které má svoji základnu na jičínské Valdické bráně, kde se divadelní představení pořádají, a studentské divadelní soubory MLS a S divadlo při K-klubu. K-klubu je věnovaná další kapitola.

4.3 K-klub, středisko volného času

K-klub – středisko volného času, které je široké veřejnosti známo pod názvem Káčko, vzniklo v srpnu roku 1992 jako nástupnická organizace Okresního domu dětí a mládeže v Jičíně. Ředitelem K-klubu byl jmenován Martin Zajíček. Tato nově vzniklá organizace, jejímž zřizovatelem byl školský úřad, dostala k dispozici prostory v prvním a druhém patře budovy okresní knihovny. Náležely jí dvě klubovny, kancelář a kuchyňka jako příslušenství tzv. velkého sálu o rozměrech 10x12 metrů. Pro uskladňování materiálu mělo Káčko k dispozici půdní prostor knihovny. Sociální zázemí, stejně jako technické vybavení, bylo však velmi nedostačující. Proto nebylo lehké čelit jiným organizacím. Personální zajištění tvořili tři pedagogičtí pracovníci a uklízečka. Během prvních dvou let otevřelo Káčko 10-12 zájmových kroužků a uspořádalo více jak sto různých akcí pro veřejnost. Za tu dobu se těchto činností

zúčastnilo přibližně 6 500 diváků od nejmenších dětí po dospělé. Zanedlouho dochází ke stabilizaci pravidelné činnosti. Každoročně jsou zaváděny nové kroužky. Do Káčka začíná docházet i mládež, v jejímž podání vznikají mimo jiné první divadelní představení, která nejsou uváděna pouze v K-klubu, ale také třeba na zámeckém nádvoří, či u Valdické brány.

Veřejnost si rychle zvyká na přítomnost této organizace a Káčku přibývají příznivci. Ještě v roce 1992 se K-klub ujímá organizace okresních kol soutěží vyhlášených MŠMT. O rok později K-klub zahajuje dodnes pravidelně pořádaný prázdninový tábor. Dnes však nenabízí pouze jeden tábor, ale sedm. Nabídka volby táborů je široká. Káčko nabízí příměstské tábory, stanové tábory, vodácký tábor a nabízí i možnost letních soustředění v ping-pongu a letní dramatické soustředění. Po prvním roce, kdy se zrušila táborová základna u Mnichova Hradiště, se začíná pravidelně v letním období osídlovat skautská základna u vesničky Havlovice nedaleko města Úpice. Toto místo se brzo dočkalo veliké obliby, snad i díky snadnému přístupu na splavnou řeku Úpu.

Během let došlo v Káčku k zásadnímu rozšíření nabídky volnočasových aktivit, i k přílivu zájemců z řad dětí, mládeže i dospělých. Původní prostory se staly nedostačujícími, a proto po složitém vyjednávání dne 30. 8. 1998 získal K-klub prostory bývalé lidové školy umění. Tyto prostory jsou podstatně větší, než prostory v knihovně. Z nich postupně vzniká klubovna pro technické kroužky, výtvarná kancelář, příruční sklad sloužící jako osvětlovačská a zvukařská kabina pro velký sál s jevištěm, dále malý sál, který je využíván k tanečním a dramatickým kroužkům, půdní prostory, sklad rekvizit, hudebna, klubovna, později dramatařna, sprcha, kuchyňka propojená s kanceláří, úklidová místnost, sklep, ve kterém je keramická pec, sociální zařízení. Kapacita celého střediska je stanovena na pět set žáků. Ke K-klubu se pojí ještě hvězdárna, kterou Káčko v roce 2006 převzalo do své správy, zprovoznilo, a tím poskytlo další kroužek i možnost přístupu široké veřejnosti. Prostředky na provoz hvězdárny poskytuje nynější zřizovatel.

V roce 2000 se zřizovatelem stal Královéhradecký kraj. K-klub dál rozšiřuje počet zájmových kroužků i příležitostných akcí. Koncem roku 2004 zřizovatel organizaci ruší a na začátku roku 2005 přebírá tuto úlohu město Jičín. K-klub se staví na vlastní nohy. Dochází tak k personálním změnám, mění se vzhled prostorů. Programová nabídka se rozšiřuje, Káčko se stává garantem okresních kol soutěží, pořádá celostátní dílny dramatické výchovy, semináře, divadelní představení, výstavy,

sportovní turnaje, upravuje táborovou základnu. O táborech se práce zmiňovala ve druhém odstavci této kapitoly.

V současné době poskytuje Káčko třicet šest zájmových kroužků ze všech možných směrů (dramatického, hudebního, rukodělného, technického, výtvarného, tanečního, sportovního, přírodovědného, teatroterapeutického) a tvoří ho šest stálých pedagogických pracovníků a tři nepedagogičtí (ekonomka, technik, uklízečka). Dále spolupracuje s osmnácti stálými externisty. Pro příležitostné akce uzavírá smlouvy s jednotlivými lektory a instruktory. Jednotlivé příležitostné akce se týkají například sobotních programů pro rodiče s dětmi, programů pro školní družiny, divadelních představení, městské hry O Medardovu kápi, zájezdů, výstav, koncertů, přednášek, tvůrčích dílen či tematického klubového posezení. Pod těmito posezeními si můžeme představit čajový dýchánek nebo různé besedy, například s Josefem Klímou nebo třeba s horolezci.

Cílem Káčka je poskytovat dětem a mládeži kvalitní alternativy trávení volného času pod kvalitním vedením. K-klub nabízí aktivity, které vedou k upevnování morálního kodexu, sociálního citění, schopnosti komunikace, získávání dovedností a poznatků.

4.4 S-divadlo a MLS – studentská divadla při K-klubu

Studentský divadelní soubor, krátce nazývaný „S-divadlo“, vznikl ruku v ruce spolu se vznikem K-klubu a prvních zájmových kroužků pro děti v roce 1992. Do divadelního souboru se brzy přihlásil dostatečný počet zájemců starších patnácti let a mohlo se začít zkoušet. O dva roky později v dubnu uvedl soubor, pod vedením herce, režiséra a ředitele K-klubu Martina Zajíčka a produkční a pracovnice stejného zařízení Hany Krásenské, před zraky veřejnosti první premiérovou hru od E. A. Longena *Dezertér z Volšan*.

Brzo se poptávka po divadle rozrostla a tak bylo nutné rozdělit divadlo na dva soubory. Starší herci¹ zůstali ve studentském S-divadle a mladší přešli do souboru, kterému se pod pracovním názvem začalo říkat mladší studentské divadlo. Protože však byl tento název pro časté používání příliš dlouhý, z počátečních písmen vzniklo postupně označení „MLS“. Tento název souboru je využíván dodnes, stejně tak i název „S-divadlo“.

¹ Práce stále mluví o ochotnickém divadle. Proto slovem „herce“ je myšleno herec amatérského divadla.

Divadelní činnost v K-klubu si brzy oblíbili nejenom herci, ale i veřejnost. Je třeba uvést, že úspěch veřejné oblíbenosti tkví také v obsazení hereckého souboru. Na divadelní představení do Káčka dochází i takoví přátelé herců, kteří jinak nemají k divadlu vztah a jiná představení by nenavštívili.

Oba dva soubory během svých let dále nacvičují různá úspěšná divadelní představení, stále pod vedením Martina Zajíčka a Hany Krásenské, za občasných pomoci některých odborníků (kap. 4.4.2). Přestože sám režisér říká, že odborníci přináší nové nápady a dovedou „nakopnout“, úspěch divadelních představení tkví především díky režii Martina Zajíčka a jeho typickému humornému zpracování.

4.4.1 Činnost S-divadla

První premiérou byla již zmíněná divadelní hra od Dezertér z Volšan (*E. A. Longen*), která byla odehrána roku 1994. Další hra na sebe nenechala dlouho čekat a již v červnu téhož roku představil soubor veřejnosti premiéru *Fimfárum* (*J. Werich*). Pozoruhodné je, že zmíněné představení bylo sehráno samými děvčaty. Za zmínku stojí, že v této hře zazářila v roli Kováře začínající, nyní však již známá herečka, Jana Plodková. O Janě Plodkové je ještě několikrát zmíněno dále, proto přibližme čtenářům její postavu v roli Čárkované z Vratných lahví. Herečka byla také obsazena do hlavní role ve filmu *Protektor*. Mezi další hry S-divadla, které stojí za upozornění, patří například hra *Stará historie* (*J. Zeyer*), uvedená v dubnu, 1995, kterou po více jak 15 letech chce soubor tento rok opět uvést. Velkého úspěchu se dočkala divadelní hra s názvem *Jak se máme dobře*, pod vedením Josefa Lédla, kterou ocenil i Jan Císař, významný divadelní historik, teoretik a kritik. Roku 1997 následovala další úspěšná hra *Potopa světa* (*V. K. Klicpera*), představení *Byl jednou jeden drak* (*Königsmark*), které bylo v roce 2006 opět znovu sehráno při příležitosti desátého výročí mladšího studentského divadla MLSu. Jedním z nejslavnějších představení se stal roku 1998 *Poprask na laguně* (*Goldoni*), ve kterém se opět předvedla Jana Plodková. Sám režisér říká, že v té době bylo nejsilnější obsazení souboru, které vděčí i tomu velikému úspěchu. Premiéra představení se konala na zahradě městské knihovny a diváci aplaudovali ve stoje. Zanedlouho se však brzo stěhovalo „staré Káčko“ do nového prostředí na náměstí. Na novém jevišti ještě byla odehrána derniéra *Poprasku na laguně*. Prvním představením v novém prostředí byla hra *Mladá* (*Havrane z kamene*), 1999 (*Pěkný*). Během premiéry však třikrát vypadlo elektrické vedení a soubor byl

nucen předběžně premiéru ukončit a zahrát ji následující den. Zde se naposledy představí Jana Plodková, která po prázdninách nastupuje na JAMU. Dalším představením, které stojí za zmínku, je Císařovi úplně nové šaty, 2001 (*Andersen*), ve kterém se tentokrát předvedl Zdeněk Chalupa, který se nyní také profesionálně věnuje divadlu. Mezi další skvělé herce a jejich výkony patřili Leoš Peteráč (nyní divadlo Polárka), Martin Krejčí, Ondřej Koblí. Mezi další vybrané nastudované hry patří Komedie o dvou kupcích a židov Šilokoj (v roce 2002), opět s perfektním hereckým výkonem Zdeňka Chalupy; Tři sestry a jeden prsten, (*Werich*, r. 2003); Nejkrásnější válka, (*Renčín*, r. 2004); Komedie o umučení našeho Pána Ježíše Krista, (*Lédl*, r. 2005), ve skvělém podání Václava Vítka v hlavní roli; Sen noci svatojánské, (*Shakespeare*, r. 2007); Dalskabáty, hříšná ves aneb zapomenutý čert (*Drda*). Poslední jmenovaná hra slavila úspěch premiéry v říjnu 2010. Bylo odehráno patnáct představení a vidělo ji 1971 diváků. Téměř každé její představení se odehrávalo před beznadějně vyprodaným sálem.

Vyprodaného hlediště se stejně tak dočkala i spousta dalších předešlých her. V některých inscenacích si zahrál i sám režisér, např. Byl jednou jeden drak (*Königsmark*, 2006), Tenkrát na zá... (*Pařízek*, 2007), Vařený hlavy - aneb děvče, tobě na kozách tančí smrt (*Horoščák*, 2006), Komedie vánoční aneb o narození našeho Pána Ježíše Krista, totiž o přijetí Svátých Tří Králů, jakož i o ukrutné smrti krále Herodesa (*Lédl*, 2008).

K-klub již uvedl od svého založení přes 30 divadelních her. Jsou to však pouze hry secvičené ve studentském divadle. V Káčku bylo uvedeno ještě nespočet premiér dětských divadelních souborů z dramatických kroužků, ty však nejsou pro tuto práci důležité. Představení jsou secvičována přibližně 1-1,5 školních roků. V průměru se jedno představení pro školy i veřejnost reprízuje 10-12 krát a většinou se hrají po dobu jednoho roku. Četná reprízovanost S-divadla není v ochotnických poměrech tak běžná, avšak pomáhá tak zlepšovat ekonomický profil K-klubu.

Dosud uvedená představení se nehrála pouze v K-klubu, některá se také přenesla do přírodního prostředí, jako je třeba zahrada knihovny, Lodžie či zámecký park v Jičíně. Jiná byla sehrána na jičínském zámeckém nádvoří či pod podloubím. Některá představení nejsou reprízována pouze na jevišti v K-klubu, ale soubor si je zahrál například v Heřmanově Městci, Miletíně, Železnici, Rokytnici nad Jizerou, Červeném Kostelci,...

Během těchto představení se na prknech divadelního jeviště vystřídalo množství herců, někteří si však divadlo v K-klubu natolik oblíbili, že spousta z nich stále zůstává nebo se vrací zpět. Z jiných se zase stali profesionální herci či odborníci věnující se divadelní a herecké problematice. Více se o nich dozvíme v následující kapitole.

V současnosti K-klub připravuje představení *Mort* od Terryho Pratchetta a znovuoobnovení premiéry J. Zeyera *Starou historii*, obě dvě hry by měly být uvedeny do začátku letních prázdnin.

4.4.2 Členové divadelního souboru

Divadlem v K-klubu prošlo mnoho zajímavých tváří, které jsou dnes známé. Kromě výše uvedených lidí, kteří pomáhají především režisérovi, je třeba zmínit z řady herců například Gabrielu Válcovou, která pracuje pro Český rozhlas a jako PR manažerka ve Švandově divadle, Gabrielu Pyšnou (divadlo Na zábradlí), Lukáše Typlta (Kladno, Národní divadlo, divadlo A. Dvořáka Příbram), Radima Jíru (Kladno, Příbram, Jihlava, filmy – *Vyprávěj*, *Horákovi*, *Ordinace v růžové zahradě*, *Četnické humoresky*, *spoty – Kozel*, *Becherovka*, *Tatranky*, *Nemysliš, zaplatíš*, *Gambrinus*, *Snikers*), Petra Prokeše (Národní divadlo, Mladá Boleslav), Janu Plodkovou, známou především z filmů *Vratné lahve* či *Protektor*, působila v divadle *Polárka*, *Fidlovačka* či *Hadivadlo*, nyní je na volné noze, *Zdeňka Chalupu* (věnuje se divadlu s postiženými v Praze), *Václava Vítka* (Šumperk, *Polárka*), *Víta Maštalíře* (nejprve na DAMU, kterou nedokončil, momentálně na JAMU, spolupracuje s bratry *Formany*, s nimiž hrál i v Národním divadle, člen hudební skupiny *Ska'n'daal*), *Leoše Peteráče* (*Polárka*), nebo další bývalý člen, *Martin Tlapák*, jenž nyní studuje JAMU a současně i hraje v divadle *Buranteatr*. Mezi nadaného herce, který dnes působí v souboru, patří *Dan Krejčík*, který se již nyní ve svých 17 letech pohybuje ve světě dabingu a nedávno získal obsazení do hlavní herecké filmové role natáčené pro kinová plátna.

S-divadlo spolupracuje i s mnoha významnými profesionály. Mezi ně stojí za to jmenovat *Vladimíra Čecha*, známého především jako herce, moderátora a dabéra (DAMU, *Městská divadla pražská*, *Rokoko*, pořad *Chcete být milionářem*, *rádio Blaník*); herce *Radima Kalvodu* (DAMU, *Městská divadla pražská*, *Stavovské divadlo*, *Ta Fantastika*, filmy *Zdivočelá země*, *Byl jednou jeden polda*, *Tajemství bratří Grimmů*, *reklamy*); dále herce, režiséra, dramaturga a překladatele *Josefa Lédla*; režiséra

a pedagoga brněnské konzervatoře Romana Groszmana; či scénografa, výtvarníka a pedagoga DAMU Roberta Smolíka, který se podílel na ztvárnění filmu *Kuky se vrací*.

Studentské divadlo dále dlouhodobě spolupracuje s Martinem Hartmanem, jenž se stará o choreografii, Pavlem Krčmárikem, hudebním korepeticitem a hlasovým poradcem. Divadlo také spolupracuje s Pavlem Macákem, který se stará o vytvoření zvukových divadelních efektů.

V současnosti spolupracuje se studentským divadlem řada dalších lidí. Kromě herců a režiséra, kteří pomáhají i s výtvarnou složkou a technickým zpracováním, se podílí na výtvarném zpracování také Lenka Kosinová, Lenka Vacková, Lukáš Kubín, Marcela Nosková, Nikola Bechyňovou. Na technické přípravě se podílí Ondřej Březovský, Pavel Krčmárik a výrazněji také člen souboru Martin Krejčí. Poslední čtyři roky pomáhá s režii divadelních představení herec Radim Kalvoda.

Momentálně má S-divadlo 17 herců, režiséra, produkční, zvukaře, osvětlovače, technika a výtvarníky (kostýmů, scény, rekvizit). Není však výjimkou, že v ochotnických souborech pomáhají herci s výtvarnou, technickou, zvukovou, či produkční složkou.

4.5 Příprava a vznik divadelního představení

Divadelní představení vzniká tak, že kolektiv tvůrců (scenárista², dramaturg³, režisér⁴, herci⁵, choreograf⁶, korepetitor⁷, scénograf⁸, inspicient⁹, producent¹⁰ atd.) a technických spolupracovníků (technik¹¹, zvukař, osvětlovač) tvoří společně divadelní inscenaci.

Divadelní hra je předvedena divákům buď jednorázově, nebo ve vícero reprízách.

² Scenárista je pracovník, který píše scénáře. Scénář je literární dílo určené ke zpracování.

³ Úkolem dramaturga je vybrat divadelní hru, seznámit s ní režiséra a sestavit dramaturgický plán. Dramaturgický plán je zpracovaný sezónní výhled plánovaných představení.

⁴ Režisér je vedoucí týmu, který má na starost tvořivě zpracovat ucelené divadelní dílo.

⁵ Herci dramaticky ztvárňují postavu, kterou mají určenou v divadelní hře.

⁶ Choreograf má na starost taneční složku představení.

⁷ Korepetitor má na starost hudební složku souboru. Často s herci studuje pěvecké výstupy.

⁸ Scénograf je člověk, který má na starost výtvarnou složku divadla.

⁹ Úlohou inspicienta je dozor nad chodem divadelního představení. Má na starost rekvizity, scénu, spolupracuje s technickými pracovníky (osvětlovači, zvukaři).

¹⁰ Producent je člověk, který má na starosti propagaci představení, oslovování diváků a shánění dostatečného finančního obnosu, který minimálně musí pokrýt náklady představení.

¹¹ Technikem je v této souvislosti myšlen člověk, který sestavuje scénu a spolupracuje se zvukaři a osvětlovači. (Pavlovský, 2004)

Tento návod na přípravu divadelních představení je víceméně stejný ve všech divadelních souborech, v profesionálních i neprofesionálních. Žádný krok by se při tvorbě kvalitního divadla neměl opomenout. V ochotnických souborech jsou pouze některé podmínky upraveny pro nedostatek personálu, nevhodnost prostředí či materiálního vybavení. Návod je sestaven z praktických zkušeností a je opřen o knihu Františka Smažíka s názvem Ochotnické divadelnictví v přehledech a obrazech.

Od počátku do konečné podoby divadelního představení je dlouhá cesta. Výběr vhodné hry volí dramaturg. Ten má důležitou roli, neboť značně ovlivňuje návštěvnost představení hned z několika důvodů. Je třeba vycházet ze zaměření divadla, z možností souboru a ze statistik návštěvnosti a okruhu diváků. Dramaturgem se stává v ochotnických souborech často sám režisér.

Úloha dramaturga je zajímavá, proto je představena podrobněji. Dramaturg musí brát ohled na skupinu souboru i cílovou skupinu diváků. V případě ochotnických herců musíme zvážit věk, sociální skupinu, jejich možnosti a schopnosti, i jejich zájmy. Pokud by jim výběr divadelního díla nesesl, odrazí se to i na hereckém výkonu a následně na nespokojenosti diváků.

Pečlivě musíme zvažovat i skupinu diváků (věk, zájmy,...) Pokud se v určitém městě divadelní představení konají, potom je pro dramaturga jednodušší hru vybrat. Může totiž reagovat na ohlas či neúspěch divadelních her, a tím se zaměřit na tematiku a žánr, které jsou diváky navštěvované. Zájem diváků o určitá představení či žánry může být zjišťován mimo jiné prostřednictvím písemné ankety (ve foyer divadla), či elektronické (na webu). Z výsledku lze vyprofilovat dramaturgický plán na další sezonu i úspěšnost jednotlivých představení.

Kromě herců a diváků je třeba brát v ohledu technické možnosti a vybavení divadla.

Dramaturgický plán (výhled) se stanovuje na sezonu a liší se podle lokality (velké x malé město). Důležitá je také volba termínů her. Mnohdy je těžké domluvit se na termínu představení v souboru. Je však vhodné brát v úvahu i další důvody, které mohou návštěvnost představení omezit (prázdniny, soboty – lidé jsou na chalupách, svátky, období plesů,...) Do dramaturgického plánu jsou zařazena i školní představení. Při poklesu divácké návštěvnosti je možné představení z plánu stáhnout. Na přípravě dramaturgického plánu a přípravě inscenací se podílí celý tým lidí (dramaturg, produkční, režisér, výtvarník,...)

Vybraný text se ještě před první zkouškou upraví. Někdy se také musí ještě přeložit. Po vybraném textu a souhlasu režiséra následují zkoušky, na kterých je dramatický text převeden do jevištní podoby. Nejprve však je na řadě zahajovací (čtená) zkouška a následná diskuse. V diskusi si herci s režisérem ujasňují charaktery postav, vztahy mezi nimi,... Čtecí zkoušky by se měl účastnit celý inscenační tým. Čtecí zkoušku vede samotný režisér, který divadelní text během čtení komentuje. V průběhu čtených zkoušek se dle barvy hlasu a způsobu čtení přiřazují hercům jednotlivé role, proškrtává se text. Během prvních zkoušek mají možnost herci se ke hře vyjádřit a společně s režisérem by se měli domluvit na tom, zda budou hru zkoušet. Při čtených zkouškách se také již v předstihu přemýšlí především o technickém vybavení a fyzických, pohybových a pěveckých možnostech herců. Náročnější inscenace vyžadují více čtených zkoušek, na některé hry jich je potřeba méně.

Po čtecích zkouškách režisér zahájí aranžovací zkoušky na jevišti. Během nich spolupracuje režisér nadále s výtvarníkem, hudebníkem, technickými pracovníky apod. na zpracování určité představy o inscenaci. O tom je nutné přemýšlet s velkým předstihem, režisér by však měl mít již předem nějakou představu utvořenou. Nejdéle čtrnáct dní před premiérou je nutné zkoušet se vším, co ke hře náleží (kulisy¹², kostýmy¹³, zvuky, světla,...). Se všemi rekvizitami¹⁴ by se mělo zkoušet již od začátku, aby si na ně herci zvykli. Zkoušky nacvičuje s herci režisér, který má hlavní slovo. Během dílčích zkoušek se pořád zasahuje do textu, který se dle potřeby upravuje. V každé hře je pouze jeden režisér, ostatní režiséři jsou tzv. hostující režiséři nebo asistenti. Na jevištních zkouškách jsou přítomni kromě herců a režiséra také scénografové (výtvarníci) a technici a je-li pro představení potřeba, pak také odborníci na tanec, pohyb a hudbu. Během aranžovacích zkoušek režisér přeobsazuje herecké role tak, aby byl výsledek co nejlepší. Jedním ze základních principů divadla je, aby režisér vyjasnil hercům vztahy a skutečnosti divadelní hry. K pochopení těchto vztahů se hledají situace, na kterých režisér problematiku vysvětlí a herec ji pak podle toho předvede.

Po hlavních zkouškách následuje generálka, potom veřejná generálka (poslední zkouška před premiérou zpřístupněná veřejnosti), premiéra (první představení), reprízy

¹² Kulisa je plochý kus předmětu, který pomáhá dotvářet pozadí divadelní scény.

¹³ Kostým je převlek herců.

¹⁴ Rekvizita je předmět, který herec používá.

(opakovaná představení) a derniéra (poslední představení). Nutno ještě upozornit, že ne všechny ochotnické spolky mívají veřejnou generálku.

I v ochotnickém divadle musí tedy existovat jistá profesionálnost. V neposlední řadě bychom neměli zapomenout na ekonomickou stránku, která velice úzce souvisí s propagací divadelního představení. Především je důležité propagovat celou instituci, pokud pod ní představení spadá. Nejčastější možností propagace dnes jsou:

- plakátování + pozvánky (nutné promyslet grafickou podobu, měla by odpovídat žánru hry a zároveň musí upoutat)
- vlastní internetové stránky (charakteristika instituce, program atd.)
- elektronická komunikace s příznivci instituce (e-mail, facebook a další sociální sítě)
- média (místní tisk, rádio, regionální televize,...)
- kontakt s diváky (v ochotnických spolcích často rozšířen, po představení jsou diváci zváni na oslavu představení, je připraveno občerstvení,...)

Další propagací mohou být samotní herci. Již bylo výše uvedeno, že někteří návštěvníci představení pořádaných K-klubem přijdou herce podpořit pouze z důvodu kamarádství.

Další cestou k úspěchu je samozřejmě kulturní prostředí divadla. Mělo by se dbát na úklid celého divadla i přilehlých prostor. Nesmí se zapomenout pravidelně kontrolovat a opravovat sedadla, zpřístupnit během představení (minimálně o přestávkách) kavárnu či občerstvení.

Dnešní doba je uspěchaná, proto je možné zakoupit si vstupenku po telefonu či přes internet, což je pro divadlo výhodou. Divák tak nemusí ztrácet čas s koupí vstupenky a může si ji zakoupit hned poté, co je zveřejněna pozvánka na představení. Tato možnost je ale nabízena především u profesionálních divadel, ochotnické spolky ji poskytují jen zřídka.

Pro úspěšnou návštěvnost představení je důležité zviditelnit hru i mimo vlastní město, zaujmout a nalákat diváky z okolí. Můžeme tomu pomoci stejnou formou jako ve městě nebo například účastí na divadelních festivalech apod.

Pro režiséra S-divadla, Martina Zajíčka, je ze všeho nejdůležitější kontakt s diváky. Říká: „Každého diváka si musíme velice vážit“. Proto již před zahájením představení se režisér pohybuje mezi diváky a vítá je (herci se naopak soustředí na nadcházející představení a nevychází ze šatny). Po představení režisér vyzve diváky,

aby se zúčastnili neformálního posezení a mohli tak spolu s herci prodiskutovat zážitky z předvedené hry. Toto setkání je pro K-klub tradicí.

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Cíle a výzkumné otázky

Bakalářská práce se věnuje ochotnickému divadlu, které patří mezi volnočasové aktivity. Praktická část se zabývá motivačními faktory členů divadelního kroužku. Pro tuto práci byly vytyčeny cíle a výzkumné otázky, které jsou pro ni stěžejní.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem práce je zjistit, jaké motivy vedou členy divadelního kroužku S-divadla k působení v souboru.

6.2 Výzkumné otázky

K vytyčenému cíli se vztahují následující výzkumné otázky:

- Co motivovalo členy S-divadla ke vstupu do souboru?
- Co motivuje členy S-divadla k aktivnímu působení v divadelním souboru?
- Liší se motivační faktory členů S-divadla dle jejich věku?
- Liší se motivační faktory členů S-divadla dle délky působení v divadelním souboru?

7. Metodologie pedagogického výzkumu

7.1 Výzkumné metody

Pro dosažení cíle bakalářské práce byla zvolena metoda dotazníku, který posloužil jako ucelený vhled do problematiky celé zkoumané skupiny, a rozhovoru.

Dotazník

„Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ (Gavora, 2000, s. 99). Dotazník patří mezi nejrychlejší způsob k získání velké spousty dat. Velmi nutné je však předem si ho pečlivě připravit. Otázky musí být všem účastníkům výzkumu jasné, měly by být stručné. Neměly by obsahovat sugerující myšlenky. (Gavora, 2000)

V dotazníku (příloha č.1) se mohou vyskytovat uzavřené, polouzavřené, otevřené otázky a škálové otázky. Na otázky uzavřeného typu vybírá respondent vhodnou odpověď z možné nabídky alternativních odpovědí. Polouzavřené otázky nabízí respondentům alternativní odpověď, na kterou však vyžadují bližší slovní vysvětlení v podobě otevřené otázky. Otevřené otázky slouží k volným výpovědím respondenta, nejsou mu předkládány žádné odpovědi. Škálové otázky nabízí možnost hodnocený jev odstupňovat. (Gavora, 2000)

Pro výzkum bylo použito celkem dvacet tři otázek. Z toho bylo třináct uzavřených otázek, dvě polouzavřené, pět otevřených a tři škálové. Otázky byly rozdělené do čtyř kategorií. První kategorie se snažila zmapovat prvotní motivaci členů souboru. Druhá část byla zaměřena na respondenty a jejich subjektivní názory týkajících se divadla. Třetí skupina otázek se zabývala důvody, které donutily respondenty v souboru zůstat. Cílem poslední části dotazníků bylo odhalit faktory, pro něž by členové souboru divadlo opustili.

Rozhovor

Na základě zajímavých výpovědí byli vybráni tři respondenti různého věku na následný strukturovaný rozhovor (příloha č.2), který pomohl podrobněji prozkoumat danou problematiku.

Při rozhovoru klade badatel účastníkovi otevřené otázky, které tak nutí respondenta vypovídat. Pomocí rozhovoru by měl výzkumník pochopit jednání událostí

a pohled lidí dané skupiny na zkoumaný jev (Švaříček, 2007). Pro rozhovor obecně platí, že jeho výhodou je možnost pozorovat reakce účastníků. Na druhou stranu je rozhovor kvalitní podle schopností výzkumníka, jelikož sám vede rozhovor a měl by poznat, kdy je vhodné ho ukončit. Zkušený tazatel také dokáže citlivě reagovat na odpovědi účastníků. Po ukončení rozhovoru je nutné interview přepsat a jednotlivé data, ze kterých si stanovíme kategorie, analyzovat a hledat mezi nimi spojitosti. (Švaříček, 2007)

Rozlišujeme několik druhů rozhovoru. Při výzkumu můžeme použít dle Chráska (2007) strukturovaný, polostrukturovaný, nestrukturovaný a skupinový rozhovor. V bakalářské práci bylo využito strukturovaného rozhovoru (příloha č.2). Pod tímto názvem si lze představit přesně připravený text tazatele, podle něhož přesně postupuje. Otázky výzkumník během rozhovoru nekomentuje, pouze čte jasně formulované otázky v jasně daném pořadí. Výhodou strukturovaného rozhovoru je, že umožňuje pro všechny účastníky výzkumu stejné podmínky k odpovědím. Další výhodou je ve snadném zpracování výsledků. Nevýhoda spočívá v tom, že rozhovor tohoto typu působí strojeně a proto je mnohdy těžší navázání kontaktu mezi tazatelem a respondentem. Typ strukturovaného rozhovoru je nejčastěji doporučován nezkušeným badatelům. (Chráska, 2007)

7.2 Charakteristika výzkumného souboru

Divadelní soubor S-divadlo

V současné době se S-divadlo skládá ze sedmnácti herců (včetně mě), dále režiséra, dramaturgyně (zároveň osvětlovačky), technika, zvukaře a čtyř výtvarníků. Soubor S-divadlo je poměrně stabilní skupina. Občas do souboru režisér přizve někoho z mladšího dramatického kroužku, pokud je potřeba takovou roli obsadit. Se souborem spolupracují i další pracovníci (teoretická část 4.4.2), výzkum se však orientuje na herce.

Přestože byl původní záměr divadla čistě studentský, díky přátelské atmosféře v souboru herci i nadále zůstávají. Skupina se tak skládá z rozmanitého věku. Sedm lidí se pohybuje mezi 15 – 19 lety. Studenti všichni navštěvují Lepařovo gymnázium v Jičíně, takže to jsou často spolužáci a vídají se spolu i ve škole. Tři respondenti se pohybují ve věku mezi 20 – 26 let, další tři mezi 27 – 35 let. Jeden herec se nachází mezi 35 – 50 let, dva herci mezi 51 – 65 let.

Z celého souboru je sedm studentů gymnázia, jeden vysokoškolák a devět lidí je zaměstnaných. Mezi zaměstnanými herci se objevují následující profese: jeden učitel na ZŠ; dva učitelé na SŠ; šéfredaktorka internetového zpravodajství; soukromý podnikatel (dříve herec); masér; vychovatel ve zvýšené ostraže; technický pracovník; seřizovač. V divadelním souboru není žádný nezaměstnaný.

Devět lidí pochází z Jičína, ostatní dojíždí. Proto i zde vidíme, že členové musí obětovat divadlu čas. Nepracující členy také musí podporovat rodina, která musí dětem poskytovat finanční prostředky, nebo sama rodina musí herce na kroužek dovážet.

Následují dvě tabulky, které podávají další informace o složení souboru. První tabulka ukazuje délku působnosti herců v souboru, druhá tabulka ukazuje, na kolik jsou členové S-divadla zkušenými herci.

Tab. 1: Délka působnosti herců v souboru

Délka působnosti v souboru	Počet herců	poznámky
1 rok	3	
3 roky	2	
4 roky	4	
6 let	1	S šestiletou pauzou – odchod na VŠ
7 let	2	
9 let	1	
12 let	1	S pětiletou pauzou – zaměstnání neumožňovalo docházet na zkoušky
13 let	1	Hrál dřív, poté vysoká soukromá herecká, nyní návrat zpět, v dnešním souboru již 7 let
14 let	1	

Kromě dvou výjimek nastoupili herci do souboru vždy na začátku školního roku (během září - října). Je to nejvhodnější, neboť začíná divadelní sezona, kdy se připravuje nová divadelní hra. Nastupující členové tak mají větší šanci dostat divadelní roli. Pokud někdo nastoupí do souboru v průběhu roku, všechny role jsou většinou obsazeny a režisér buď nějakou roli ještě vymyslí, nebo si začínající herec zvyká

na neznámé prostředí. Je však již brán jako člen a proto musí docházet na povinné herecké zkoušky.

Tab. 2: Průměrný počet odehraných divadelních her

Průměrný počet odehraných divadelních her	Počet herců
1-2	7
3-5	5
6-8	1
9 a více	4

Herci s odpovědí 9 a více uváděli v průměru 8-10 divadelních her. Obecně by se dalo shrnout, že více než polovinu herců můžeme považovat za zkušenou. Začínající herci dokazují, že je divadelní soubor stále oblíben. Zájem o S-divadlo dokazuje i fakt, že se mu také věnují herci z poměrně vzdáleného okolí.

Téměř všechny herce (kromě dvou) pojí činnost související s divadlem, ať už je to literární činnost, četba nebo zpěv. Polovina respondentů se věnuje práci s dětmi. Tuto aktivitu označovali lidé do 31 let. Herci se věnují dětem především v kroužcích v K-klubu, nebo jezdí jako vedoucí na tábory. Respondenti se zájmem o cizí jazyk se zajímají také o četbu. Polovina souboru uvedla, že se věnuje nějakému sportu, přičemž druhy sportů jsou velice rozmanité a respondenti se v nich neshodují. Velkým koníčkem je také počítač a televize. Poslední společnou zálibou byl tanec. Je zajímavé, že tanec nebyl zmiňován mezi mladými členy souboru do věku 20 let. Skupina od 51 – 65 let má zájmy následující: prohlídky muzeí, přírodu a četbu. Tito členové považují hraní divadla za vhodný způsob trávení volného času a seberealizace. V souboru sice vznikají vrstevnické skupinky, všichni však spolu dohromady vychází a je velmi zajímavé, že i nejstarší členové souboru oceňují v Káčkovském divadle dobrou partu lidí.

Respondenti rozhovoru

Na základě zajímavých výpovědí z dotazníku byli pro rozhovor vybráni tři členové divadla tak, aby každý respondent spadl do jiné věkové kategorie. Jedná se o dva muže a jednu ženu. Z etických důvodů nebudu v práci o dotazovaných uvádět bližší údaje, protože jsou některé výpovědi citlivé a respondenti si nepřejí být označeni.

Z výše zmíněných důvodů nebudou uváděna jména, věk, ani jiné bližší informace, jelikož se členové souboru znají natolik dobře, že podrobnější informace by pomohly ke snadnému určení jednotlivých respondentů. Etická anonymita se týká všech zúčastněných respondentů.

7.3 Průběh výzkumu

Nejprve byl sestaven dotazník, který vyplnilo pět bývalých členů divadelního souboru. Ti se nadále výzkumu neúčastnili. Předvýzkum neodhalil žádné nejasnosti, proto nebylo třeba otázky nijak upravovat. Předání dotazníků respondentům proběhlo osobně, čímž bylo zajištěno 100% návratnost všech dotazníků. Dotazníky byly rozdány před zahájením divadelního soustředění dne 27. 1. 2012. Nejprve bylo účastníkům vysvětleno, že jsou dotazníky součástí mé bakalářské práce. Objasnila jsem jim název i cíle práce. S rozdáním dotazníků však byli respondenti seznámeni již dříve.

Po analýze dat z dotazníků byli k následnému rozhovoru vybráni tři věkově odlišní respondenti, kteří v šetření uvedli poutavé výpovědi. S rozhovorem všichni účastníci souhlasili, z nichž jeden si přál zůstat v anonymitě. Rozhovory byly provedeny před hereckou zkouškou divadelní hry a po souhlasu respondentů jsem je během realizace nahrávala na diktafon. Rozhovory probíhaly během měsíce února a března, vždy před začátkem divadelní zkoušky nebo divadelního soustředění. K uskutečnění rozhovoru sloužila volná místnost v K-klubu. Každý rozhovor byl veden zvlášť.

U všech rozhovorů byla dodržena stejná struktura. Měla jsem připravených jedenáct otázek, přesto byl každý rozhovor jinak dlouhý. Je to proto, že někteří respondenti přemýšleli nad otázkami déle, jiní hovořili bez delších pauz. Sama jsem předpokládala, že bude rozhovor trvat déle, ale vzhledem ke značným komunikačním schopnostem byl kratší (většinou trval v průměru 12 minut). Otázky kladené v rozhovoru korespondovaly s výzkumnými otázkami a byly opět zaměřeny na motivační faktory působení v souboru.

8. Výsledky výzkumu

Kapitola je rozdělena na čtyři části. První část je zaměřena na otázku, proč chtěli herci do souboru vůbec vstoupit, druhá část se zabývá herci a jejich názory na divadlo. Ve třetí části jsou popisovány důvody, které herce vedly k tomu, aby v divadle setrvali. V poslední, čtvrté části, jsou vyjmenovávány důvody, kvůli kterým by se byli ochotni herci vzdát svého členství v souboru.

Pod označením „herci“ mám v této práci na mysli členy divadelního souboru S-divadla, kterých se týká bakalářská práce. Soubor S-divadlo je zájmový kroužek patřící pod organizaci K-klub v Jičíně.

8.1 Prvotní motivace

Tato část vysvětluje, jak se herci o divadle v K-klubu dozvěděli, jaký vztah měli k divadlu před vstupem do souboru a co bylo podnětem k tomu, aby do kroužku vstoupili.

Otázka 1:

Jak jste se vůbec poprvé dozvěděl(a), že se v K-klubu hraje divadlo?

Než vstoupíme do nějaké organizace, musíme se nejdříve o ní dozvědět. Tímto směrem jsem zaměřila první otázku dotazníku. Zajímalo mě, jak se herci prvně dozvěděli o ochotnickém divadle v K-klubu.

Abychom se o činnosti dozvěděli, musí být nějak propagována. Možnosti zviditelnění činnosti jsou blíže popsány v kap. 4.5. Převážná část herců se o divadle dozvěděla od svých blízkých. Lze předpokládat, že známí shlédli divadelní představení pořádané souborem z K-klubu a na tomto základě se budoucím členům o souboru zmínili.

Podnětem pro vstup bylo pro současné tři členy souboru shlédnuté divadelní představení K-klubu. Realizací divadelních představení stoupá výrazně propagace kroužku i celé instituce, pod níž divadlo spadá, neboť jedním představením je osloveno hned několik desítek lidí.

Dva herci se o divadle dozvěděli z dramatického kroužku. Jeden z nich byl spolu s několika dalšími členy dramatického kroužku vyzván režisérem, aby vypomohl s jedním představením. Do souboru může vstoupit téměř každý, kdo nemá problém s výslovností. Člen nejprve nějakou dobu pobývá na zkouškách a pomáhá

s přidělovanými činnostmi týkajícími se divadla (přestavby, nápověda,...). Při secvičování nové hry již bývá herec obsazen.

Jiný člen uvedl, že se dozvěděl o divadle na táboře v Havlovicích, který K-klub pořádá.

Otázka 2:

Napadlo Vás hned, že byste mohl(a) hrát divadlo?

To, že se člověk dozví o nějakém divadelním souboru, ještě neznamená, že by do něj chtěl neprodleně vstoupit. Proto jsem se tázala členů souboru, zda uvažovali o vstupu okamžitě či nikoliv.

Z celé skupiny herců se někteří po první zmínce o divadle v K-klubu rozhodli vstoupit do zdejšího spolku hned, jiní si myšlenku více promýšleli. Zajímavé je, že respondenti, kteří viděli představení či průběh zkoušek v K-klubu, se rozhodli vstoupit do souboru ihned. Shlédnuté představení S-divadla bylo jedním ze zlomových momentů, díky němuž se členové rozhodli přihlásit do kroužku. O zlomových momentech budeme hovořit v otázce č. 4, přesto zde uvedeme jeden zlomový moment, po kterém se herec rozhodl do spolku vstoupit. „... *a bylo to po tom, co jsem teda viděl jedno úžasný představení, bylo to Sen noci svatojánský, a potom jsem si vlastně řek, že bych tady chtěl dělat divadlo, protože se mi líbil ten způsob, jak se to tady dělá. To představení bylo fakt úžasný.*“

Z rozhovoru vyplynulo, že si i další člen přál vstoupit do divadla hned po spatření představení, ale nebyl k tomu způsobilý. Nejstarší herci souboru se totiž ještě před vstupem tohoto člena pohybovali ve věku kolem 30 let, proto zmiňovaný herec kvůli dosavadní věkové hranici souboru o členství neuvažoval. „...*já jsem K-klub znal už z dřívější doby, znal jsem jeho představení, obě dvě dcery sem docházely a divadlo hrály a moc se mě ta představení líbila. Takže i v povědomí, v duchu jsem si vždycky přál „kdybych moh taky někdy na tom jevišti spolu s Káčkaři stát“, protože ta atmosféra byla vždycky moc pěkná.*“ Zmíněný člen vstoupil do S-divadla až po vyzvání režisérem.

Z počátku váhalo pět členů, než do souboru vstoupili. Ti, kteří si rozmýšleli vstup šest měsíců až rok, neměli v souboru žádného známého. Naopak herci, kteří se rozmýšleli pouze týden nebo dva týdny, v divadle kamaráda měli. Známý člověk dodává případnému zájemci pocit jistoty a opory, proto se i tato skupina rozhodla

pro vstup mnohem dříve. Díky osobě, se kterou se více známe, si dokážeme lépe představit, co očekávat od souboru i činnosti v něm.

Skupina čtyř lidí, kteří spatřili představení, či průběh zkoušky, se shodují i v dalších názorech. Především oceňuje na divadle obecně možnost kontaktu se stejně nadšenými lidmi a realizaci sebe sama. Na divadle v Káčku se jim líbí dobrá parta¹⁵, přitažlivé hry a jejich ztvárnění. Také své pocity po představení vnímají podobně. Mezi jmenované pocity uvedli spokojenost a naplnění. Pro některé herce jsou důležití diváci. „*Dobrý pocit, že jsme lidem ukázali, jak nejlépe to dovedeme.*“, „*Radost dát něco lidem.*“ Na těchto dvou větech je patrný vztah mezi herci a diváky. Tito herci nehrají pouze pro svůj vlastní pocit, ale také proto, že chtějí diváky obohatit. Jiný respondent zase uvádí, že pocity po představení jsou nepopsatelné a musí se zažít. Skupina uvedla, že je divadlo baví a domnívá se, že je v souboru dobrá parta. To je hlavní důvod, pro který se divadlu věnují. Tato čtyřčlenná skupina obětuje pro divadlo čas, peníze i jinou zábavu. Také se shodla na tom, že by se divadlu do budoucna chtěli věnovat více, než deset let. Společným zájmem těchto respondentů je práce s dětmi.

Otázka 3:

Co Vás vedlo k tomu, že jste vstoupil(a) do divadla při K-klubu?

Otázka 4:

Vzpomenete si na zlomový moment, díky kterému jste se odhodlal(a) do divadla vstoupit? Co bylo zlomovým momentem?

Záměrem těchto otázek bylo zjistit, které nejčastější motivy vedly členy ke vstupu do divadelního spolku.

Důvodů pro vstup do S-divadla uváděli respondenti hned několik. Hlavním důvodem byla skutečnost, že byl v souboru kamarád nebo se dva zájemci domluvili a vstoupili do souboru společně.

Dalším často jmenovaným motivem byla touha hrát divadlo. Tato skupina se shoduje i v některých dalších názorech. Na divadle obecně oceňuje možnost kontaktu se stejně nadšenými lidmi a realizaci sebe sama. Všichni z této skupiny vypověděli, že

¹⁵ Parta – Pod pojmem parta označuje slovník spisovné češtiny skupinu osob pracujících na společném úkolu nebo malou společenskou skupinu lidí spojenou společným zájmem. V této práci slovo „parta“ představuje kladné vztahy mezi členy souboru a často je toto slovo zmiňované i ve spojení se zábavou a legrací.

hned po skončení představení cítí spokojenost. Skupina se shodla na tom, že divadlu obětují čas a jinou zábavu a je spokojena s kolektivem v souboru. O obětování času a jiné zábavy mluví téměř všichni, stejně tak i o tom, že se v divadle sešla dobrá parta. Tyto skutečnosti budou ještě několikrát zmiňovány.

Na tom, že je divadlo vhodným způsobem trávení volného času, se shodli i čtyři další respondenti. Ti však vstoupili do souboru ze zvědavosti. Tvrdí, že je divadlo baví a po představení prožívají radost.

Příčinou vstupu do S-divadla bylo pro jiné čtyři lidi to, že se chtěli stát profesionálními herci. Tato skupina si cení na divadle především možnosti realizace, ale i možnosti kontaktu se stejně nadšenými lidmi. Všichni z této skupiny se chtějí divadlu i nadále věnovat dlouhodobě, značili možnost d) „více, než deset let“.

Z nudy vstoupili do souboru dva kamarádi, v té době jim bylo třináct let. V divadle hledali rozptýlení a pobavení. Dnes je respondentům sedmáct let a oba nyní tvrdí, že divadlo je vhodným trávením volného času. Tito členové prožívali nudu v období puberty, pro niž je charakteristické mimo jiné i to, že lidé hledají nové možnosti. Uvedení divadelníci potvrdili, že je divadlo lákalo i pro získání nových zkušeností a zážitků.

Následující odstavce jsou již věnovány čtvrté otázce, která na předchozí otázku navazuje. Podnětem pro vstup bylo pro tři členy souboru shlédnuté divadelní představení K-klubu. U úspěšného představení to platí dvojnásob, protože očekávaný potlesk může naplnit touhu úspěchu, kterou chce zažít každý a tato cesta je jednou z možností, jak touhy dosáhnout. Motivům je věnovaná kapitola 3.1. Jeden člen vstoupil do souboru na základě pozorování průběhu divadelních zkoušek, během kterého čekal na jiný zájmový kroužek.

Díky režisérovi začala navštěvovat divadlo hned třetina členů. Některé herce režisér oslovil, jiní si přáli hrát divadlo pod jeho vedením. Režisér oslovuje zkušenější herce z jiných amatérských jičínských souborů, nebo takového zájemce, který by se hodil do role v připravovaném představení. Skupina oslovená režisérem (4 herci) neváhala a chtěla hrát hned. Měli zde také již kamaráda. Na divadle obecně si tato skupina cení možnosti kontaktu se stejně nadšenými lidmi a v Káčkovském divadle vidí veliký klad v dobré partě. Na pozitivní atmosféru při zkouškách má zásluhu režisér. Ten je však pro více než polovinu souboru důvodem pro to, aby se herci divadlu v K-klubu věnovali. Polovina souboru cítí v režisérovi oporu v divadelní činnosti a zároveň si ho váží.

Pro kladné vztahy k divadlu se rozhodl do Káčka vstoupit jeden člen, pro jiného byla zlomovým momentem příležitost k seberealizaci. Seberealizace je také často zmiňovaným prvkem členů souboru. Nejvíce uváděná je především v otázce č. 9. Dalším uvedeným zlomovým momentem bylo prožité týdenní divadelní soustředění na Homoli, kde se člen více seznámil s divadelní činností, svými možnostmi i zajímavými nápady.

Pro dalšího člena se staly zlomovým momentem problémy v rodině, v divadle se chtěl rozptýlit a vyplnit svoji prázdnotu. Zajímavá je výpověď, že divadlo může zastávat i kompenzační úlohu nefungující rodiny. Sám autor v odpovědích uvedl, že náhradního otce spatřoval v režisérovi, ke kterému se upnul. Vzhlížel k němu, uznával ho a chodil si za ním pro rady a podporu. „...vídala jsem tam na jevišti herce, jak s nima zkouší Martin Zajíček a přišlo mi úplně úžasný ta atmosféra, která tam byla. To je jedna věc. A druhá věc, ten Zajíček už na první pohled vypadal jako že von je ta autorita, ehm,.. která to tam řídí a má nějaký ty zásady a ehm...trošku na ně tlačí. A to se mě líbilo.“

Poslední zmíněný důvod pro vstup do souboru byl fakt, že respondent hrál v jiném divadle a na žádost režiséra vřele přijal nabídku, aby vypomohl s rolí jednoho představení. Od té doby už z „S-divadla“ neodešel. Tvrdí, že se mu na divadle v K-klubu líbí hry, jejich ztvárnění a také oceňuje dobrou partu.

Otázka 5:

Zkuste, prosím, co nejpřesněji napsat, od jaké doby v divadle působíte?

Nejprve si připomeneme fakta týkajících se založení souboru. Soubor „S-divadlo“ byl založen roku 1992 a patřil mezi první založené zájmové kroužky K-klubu. Zakladateli jsou Martin Zajíček (režisér) a Hana Krásenská (dramaturgyně a producentka). Oba dva dodnes soubor vedou (kap.4.4).

Nejdéle působící člen vstoupil do divadelního kroužku v září 1998. Během této doby činnost v divadle nepřerušil, v souboru tedy působí již 14 let. I další dva členové souboru podílející se během 90. let na divadelních představení se dnes divadlu v K-klubu opět věnují. Činnost ale byli nuceni kvůli škole a práci na čas přerušit. Jeden z nich nastoupil do divadla v září 1993, druhý v listopadu 1995. Zpět se vrátili v roce 2003 a 2004.

Další noví členové souboru přišli v roce 2001 (opět později činnost přerušena z důvodu nástupu na VŠ – návrat roku 2011) a 2003. Dva členové přišli roku 2005 („S-divadlu se věnují 7 let), další dva o čtyři roky později.

Nejbohatším rokem na nové přírůstky byl rok 2008, kdy byl soubor rozšířen o čtyři členy. Tito herci hrají v divadle 4 roky. Posledního nárůstu jsme se dočkali v roce 2011, kdy jsme uvítali nové tři herce.

Všichni, kromě tří jedinců, si detailně vybavují nástup do divadla, proto uvedli i přesný měsíc. Pro ně znamenal tento vstup důležitou část jejich života a byl pro ně zásadní. Tři herci, kteří měsíc neuvedli, patří do věkové skupiny nad 45 let a byli osloveni režisérem. Lze se proto domnívat, že nástup do divadla neprožívali tak intenzivně a čas pro ně nehrál důležitou roli. Navíc je možné, že příliš od souboru neočekávali, neboť překračovali pomyslnou věkovou hranici souboru. Také je však možné, že přesný měsíc pouze zapomněli. Na druhou stranu může být tvrzení sporné, neboť skupině, která s přesností určila měsíc, napomáhá většinou fakt, že se do souboru přihlásili s nastupujícím školním rokem. Kdežto herci oslovovaní režisérem byli povoláváni během roku podle potřeby.

Členové působící v divadle od roku 2008, prožívají po představení optimismus, nadšení, až euforii. Naopak skupina, která nastoupila o 10 až 15 let dříve, v letech 1993 - 1998, prožívají větší únavu. Noví členové souboru jsou logicky více nadšení. Faktem je, že lidé věnující se divadlu déle, mají více zkušeností, proto mohou během zkoušek prožívat jistý stereotyp. Stále stejný opakující se postup zkoušení nových her, slýchání stejných režisérských připomínek a rad novým členům může být pro herce vyčerpávající.

Druhá jmenovaná skupina starších členů se také oproti první zmíněné shodla na tom, že hlavním kladem na divadle v Káčku jsou zkoušky. Vypadá to, že přestože i dnes herci tvrdí, že se nedovedou bez divadla obejít, herecké obsazení z 90. let bylo během zkoušek aktivnější a více dbalo na dodržování divadelních schůzek. V nynějším souboru jsou lidé nadšení pro výsledek, ale již méně si uvědomují důležitost zkoušek. Proč tomu tak je, by zřejmě objasnil rozhovor. Otázky by musely být upraveny.

8.2 Představa versus realita

Pro herce neznamena divadlo pouhé shlédnutí představení. Mezi pasivním divákem a aktivním hercem je značný rozdíl. Uvedená kapitola sleduje rozdíl mezi původními představami nových členů souboru a pohledem, který se vytváří u začínajících herců během členství v S-divadle.

Otázka 8:

Když porovnáte svoji představu při vstupu do souboru s realitou – naplnila se Vaše představa?

S výjimkou jednoho respondenta byly všechny odpovědi kladné. Členové, kteří souhlasí s tím, že se jejich představa zcela shoduje při vstupu s realitou, prožívají po představení euforii a cítí naplnění. Divadlu se věnují kvůli kolektivu v divadle a proto, že mají možnost dát něco lidem. Zároveň však sami touží po uznání. Divadlu obětují čas a peníze a všichni se mu chtějí věnovat déle, než deseti let.

Respondent, kterému se jeho představa vůbec nesloučila s realitou, jako odůvodnění napsal: „*přístup a nasazení v divadle.*“ Pod tím si však lze představit cokoli, z výpovědi není jasné, zda je nasazení velké nebo malé.

Otázka 9:

Stručně vyjádřete, co se Vám nejvíce líbí na divadle obecně?

Divadlo mohou lidé obdivovat z různých důvodů. Zajímalo mě, čeho si na divadle váží členové souboru.

Obecně se hercům na divadle nejvíce líbí možnost realizace sebe sama, dále možnost kontaktu se stejně nadšenými lidmi, potlesk a pochvala, dobrý způsob volného času, odvaha a možnost vystupovat na veřejnosti, možnost tvořit a patřit někam.

Téměř všichni vidí v kladu divadla především možnost se realizovat, oceňují v Káčkovském divadle zkoušky a jejich ztvárnění a chtějí se divadlu věnovat dlouhodobě. Seberealizace byla nejčastěji zmiňována v této otázce, ale některým členům také sloužila jako rozhodující bod, proč do divadla vstoupili, jiní ji uváděli jako hlavní důvod, proč se divadlu věnují, jedna respondentka uvedla, že po představení i

během něj prožívá realizaci sebe sama. Je tedy patrné, že seberealizace hraje pro účastníky souboru důležitou roli.

Pro polovinu lidí je divadlo smysluplným koníčkem ve volném čase. Obětují mu čas, peníze i jinou zábavu. Potlesk a pochvala je pro některé respondenty dalším příjemným faktorem. Nejsou to však důvody, pro které by respondenti hráli v Káčku divadlo. V S-divadle dávají raději přednost partě. Jiní na divadle obecně oceňují možnost kontaktu, zároveň si myslí, že hraní divadla je dobře strávený volný čas. Divadlu v Káčku se nevěnují pouze z důvodu dobrého kolektivu, ale proto, že je to baví a hraní divadla pro ně představuje zábavu a legraci.

Dva respondenti si myslí, že hlavní předností divadla je možnost tvořit. Zde vidíme, že je pro tyto členy důležitý celý proces, nikoliv pouze výsledek. Jsou ochotni obětovat čas, jinou zábavu a přípravu do školy.

Otázka 10:

Nyní prosím napište, co se Vám nejvíce líbí na divadle v K-klubu?

Předchozí otázka se týkala divadla obecně, tato otázka je zaměřena na konkrétní soubor v K-klubu.

Velkou předností S-divadla je pro jeho členy kolektiv. Dobrou partu uvedli všichni kromě tří lidí. Sehraný tým se velmi odráží na výsledku i průběhu zkoušek. Kvalitní kolektiv pomáhá zvyšovat motivaci a podporuje výkon herců.

Dalšími uvedenými klady na Káčkovském divadle bylo také ztvárnění her, výběr her, zkoušky, zajímavé obsazení do rolí, možnost někam patřit a důvodem činnosti v K-klubu je pro respondenta i režisér. To všechno je důležité k tomu, aby divadelní soubor správně fungoval.

Kolektiv se utužuje nejenom během společných zkoušek, ale i při jiných akcích. Při nácviu jednotlivých divadelních obrazů se účastní zkoušky jen potřebná část herců. Někteří herci se tedy nemusí při nácviu divadelní hry dlouho potkávat a na zkouškách se vídají pouze se svoji hereckou skupinou. Proto mohou dílčí zkoušky tým naopak rozčlenit. Hlavní postavy, které jsou naopak téměř na všech zkouškách nezbytné, jsou více s divadelní partou spojené a tím pomáhají kolektiv naopak stmelovat. Celý soubor se začne tedy scházet až po secvičení jednotlivých obrazů, anebo na divadelním

soustředění, kterému se říká „stmeláč“¹⁶. Právě proto jsou stmeláče a další společné akce pro kolektiv velmi důležité, neboť se na nich herci navzájem nejlépe poznají.

Herci, kteří jsou spokojeni s rolemi, do kterých jsou obsazováni, uvedli, že je divadlo baví. Obsazení do rolí je velkou motivací setrvání v souboru. Role může herci přinést velké uspokojení, neboť se může vžít do jiné povahy a vyzkoušet si jednání člověka, které mu není přímo vlastní. Na druhou stranu s rolí může přijít i zklamání. To v tom případě, pokud má hrát herec roli, která mu není příjemná a tím se mu nepodaří s rolí ztotožnit. Vnitřní smutek se může dostavit i v situacích, kdy herec není do žádné role obsazen, nebo v momentě, kdy je zvyklý na velké role a režisér mu v nové hře přidělí méně významnou roli.

V rozhovorech bylo zjišťováno, co pro respondenty hraní divadla znamená. Zde jsou uvedené jen některé výroky herců. Další odpovědi jsou v příloze č. 3. Všichni se shodli na tom, že si z divadla odnáší cenné zkušenosti, které mohou využívat v běžném životě. Jeden respondent uvedl, že se naučil poslouchat a vnímat své okolí. Dalšímu dotazovanému pomohlo divadlo ve vyjadřování, ke komunikaci s lidmi, k snazšímu popisování a chápání vlastních pocitů. Také zde našel *„jedny z nejbližších lidí pro můj život tady“*. Pro tohoto herce je neméně důležitá možnost tvořit a předávat něco jiným. *„... pořád říkám tvořit a dávat něco lidem. To už říkám asi potřetí, ale prostě toho se prostě nezbavím. Takže když slyším, že ten sál je plně ticho a bylo by slyšet i spadnutí špendlíku, protože jsou všichni napjatí, co se dál bude dít, tak to je prostě fantastickéj pocit na tom jevišti, to je úžasný prostě.“*

V rozhovorech byla položena otázka, zda by členové chtěli hrát v jiném souboru, pokud by se S-divadlo z nenadálého důvodu rozpadlo. Všichni tři respondenti si v K-klubu na divadlo zvykli natolik, že by uvítali možnost hrát jinde. Odvolávali se ale na stejně dobrý kolektiv, který je v S-divadle. *„Pokud by se našla možnost, ano, pokud by se našla taková parta lidí, s kterými bych si rozuměl a pokud by o mě stáli.“* Zároveň dotazovaní věří, že nebyli sami, kdo by se chtěl dále věnovat divadlu, proto by šli hledat možnost hrát divadlo společně a tím by zůstali dál v těsném kontaktu. *„Já jsem si tady v Káčku na to divadlo tak navyk, že by že by mi asi chybělo, kdyby nikde nebylo. Jasně, že by to bylo dobrý, kdyby tam byli podobný lidi nebo většina lidí, který hrajou tady se mnou, protože myslím, že asi určitě bych nebyl sám, kdo by pak to divadlo hledal někde*

¹⁶ Stmeláč je divadelní soustředění, většinou víkendové. Celý den se zkouší a secvičuje divadelní představení, večer je věnován zábavě. Při soustředění se kolektiv stmeluje, odtud vznikl název stmeláč.

jinde, ale snad se nerozpadne (úsměv)“ Jiný účastník rozhovoru se v předešlém názoru shoduje, pouze vystihuje svoji myšlenku jinými slovy. I tento dotazovaný by ale rád přišel do kolektivu, v němž by byla stejně dobrá parta lidí jako v S-divadle. „...určitě bych to zkusila, protože tu největší lásku k divadlu jsem samozřejmě získala tady, takže by se mi to nechtělo pouštět, ale musela bych nejdřív to Káčko hrozně vobřečet... pak bych to určitě zkusila v nějakým z místních spolků a nebo bych se pokusila aspoň sebrat těch pár lidí se kterými tady jsme a udělat prostě něco svýho. Takže určitě jo. Ale nevím, jestli (zaváhání) bych si tam už našla, kdybych šla někam úplně jinam, našla takový přítel, takový zázemí, jako mám tady.“

Otázka 11:

Co byste rád(a) v divadelním souboru v K-klubu zlepšil(a)?

Položená otázka nutila členy souboru zamyslet se nad tím, zda by herci rádi něco v souboru změnili.

Nejvíce by chtěli herci zlepšit hlediště. To bylo zmíněno devětkrát. Šest lidí by dalo přednost úpravě jeviště. Třem respondentům chybí lepší technika. Jedna respondentka by ráda zlepšila dochvilnost celého souboru. Jiný dotazovaný je spokojený a nemá žádné připomínky.

Otázka 12:

Máte před premiérou trému?

Otázka 13:

Máte trému před dalšími představeními?

Veřejné vystoupení není pro žádného herce jednoduchou záležitostí. Během vystoupení prožívají herci trému. Ta může být v menší míře přínosná, jelikož tak nutí herce ke koncentraci. Mírou soustředění si herec zajistí dobrý herecký výkon. Ve větší míře ale tréma herce svazuje a znervózňuje. Položená otázka se snažila zjistit, jak ovlivňuje tréma prožívání herců v S-divadle a zda se jim během dalších představení zmenšuje, či nikoli.

Před premiérou prožívají trému všichni dotazovaní. U poloviny souboru se tréma při dalších představení lehce zlepší, u poloviny však zůstává stejná. Pro respondenty,

u nichž se intenzita trémy během dalších představení nelepší, je tréma přínosem v překonání odvahy. Tím jim roste sebevědomí, neboť si své statečnosti váží.

Otázka 14:

Popište pocity, které Vás charakterizují, když spadne po představení poslední opona (stačí dvěma slovy)

Pocity po představení jsou různé, přesto se dá říct, že jsou vesměs velmi intenzivní. Bývají to pro herce nešťastnější chvíle celého procesu, což dokazují i uvedené výroky respondentů: „*Úleva. Trocha lítosti z konce. Těším se na potlesk.*“ „*Spokojenost, pocit naplnění.*“ „*Bude mejdlo.*“ „*Euforie, seberealizace, uspokojení.*“ „*Dobrý pocit, že jsme divákům ukázali, jak to nejlépe dovedeme.*“ „*Prázdná duše.*“ „*Vyčerpání, únava, vnitřní klid.*“ „*Nepopsatelné – musí se zažít.*“ „*Nadšení, únava.*“ „*Štěstí, že tam jsem.*“ Nejčastěji odpovídaným pocitem po představení bylo vnitřní uspokojení. Skupina členů, kteří dojdou po představení k emocionálnímu naplnění, tvrdí, že obecně na hraní divadla oceňují možnost realizace. Uvedené pocity herců, které v divadle zažívají, jsou pro každého herce silným motivem v setrvání činnosti.

Na diváky myslí po představení pouze tři herci. Zajímavé je, že tuto skupinu podporuje rodina a kamarádi. Lze očekávat, že právě i tito kamarádi představení navštěvují a proto na ně herci myslí.

Jeden respondent uvedl, že se po představení těší na popremiérové oslavy, které označil pod pojmem „mejdlo“. Po premiéře se herci domů nerozchází, zůstávají v K-klubu a oslavují. Sedí pospolu, je připravené občerstvení, povídají si, hraje se na kytaru, na piáno, zpívá se, vzpomíná se na zážitky z minulých let. Ačkoliv jsou soustředění a oslavy „*velice oblíbené a dlouze se pak na ně vzpomíná*“, je překvapivé, že tyto faktory nebyly v dotazníku uváděny častěji.

Otázka 16:

Bavilo by Vás mít divadlo jako zaměstnání?

Lidé, kteří by se rádi divadlu profesionálně věnovali, v našem souboru jich je devět, toužili hrát divadlo hned od první chvíle, kdy se o něm dozvěděli. Obecně se jim na divadle líbí možnost kontaktu se stejně nadšenými lidmi a možnost realizace. V K-klubu si cení party a výběru divadelních her. Říkají, že je divadlo baví a uvádí, že mají k divadlu obecně kladný vztah.

Sedm lidí by se nechtělo věnovat divadlu profesionálně, kromě jednoho to jsou však již pracující lidé. Buď jim stačí věnovat se divadlu zájmově, nebo jsou spokojeni ve své práci.

Otázka 20:

Co jste ochoten(a) pro divadlo obětovat?

Již každý nastupující herec přijde na to, že divadlo není pouze zábava, ale musí pro něj obětovat především svůj volný čas, ve kterém by mohl navštěvovat kino, nebo jezdit na výlety. Vzhledem k časové vytíženosti herců může dojít i k narušení partnerských vztahů.

V S-divadle se všichni shodli na tom, že je divadlo náročným koníčkem, pro který obětují čas. Je to pochopitelné, neboť ho musí věnovat studiu divadelního textu, přípravě a nácviku divadelní hry. Někteří stráví ještě čas dojížděním na divadelní zkoušku. Deset herců se pro divadlo vzdalo jiné zábavy, kterou ovšem konkrétně nepojmenovali. Času z věnované přípravy do školy ubere pět lidí, pouze dva studující nejsou ochotni obětovat čas věnovaný škole. V souvislosti s časem je dobré si uvědomit, že blízcí herců musí být v tomto ohledu shovívaví a mít pochopení pro časovou vytíženost herců. Mnohem jednodušeji se ale s pochopením setkávají dospělí herci, než herci mladší, kteří ještě chodí do školy. „... *je to samozřejmě náročné na čas, člověk s tím musí počítat, ale to je asi každý koníček, takže já tady.. vzhledem k tomu, že mám tu výhodu, jsem dospělý, tak nemám konflikty s rodinou, s rodičema a podobně. A s rodinou mám pochopení, tady hraju se svou dcerou, žejo a starší taky prošla tím Káčkem, takže nevidím tady negativa.*“

Zajímavé je, že peněz se vzdají herci až od sedmnácti let. Je to v podstatě období, kdy si sami začínají vydělávat a tím mají větší příjem. Někteří herci také obětují práci. Tu uváděli ti, pro které byl zlomovým momentem pan režisér. Vzdát se práce a peněz poukazuje na hluboký vztah k divadlu.

Dva respondenti obětují i vztahy s jinými kamarády, přičemž jedna odpověď informaci doplňuje, že si kamarády našla zde v divadle. Přijímání nových členů do kolektivu probíhá automaticky a většinou rychle, nejdříve se svými vrstevníky. Je to dáno právě účastí na víkendových soustředěních.

Otázka 19:

Podporuje někdo Vaši působnost v divadle?

Vzdát se určitých věcí kvůli divadlu není vždy snadné, herec je někdy nucený obětovat jiné aktivity a tím se divadlo pro herce stává prioritou. Aby byl schopen vzdát se jiných aktivit, bývá někým podporován. Oporu nachází v rodině, v kamarádech, v režisérovi, ve spolupracovnících nebo v partnerovi. Podpory v rodině si všímá devět členů souboru. Stejný počet také vnímá podporu kamarádů. Zajímavé je, že pomoc v rodině cítí členové do osmnácti let věku a poté až nad čtyřicet let. Naopak oporu v režisérovi cítí herci většinou až od pětadvaceti let (uvedlo sedm herců).

Dva členové uvedli, že jejich činnost nikdo nepodporuje. Jejich činnost vychází pouze z vlastní iniciativy. Díky silné vnitřní motivaci se chtějí divadlu věnovat déle, než deset let. Shodli se na tom, že se jim líbí v Káčku zkoušky. Obecně na divadle oceňují realizaci, důvodem ke vstupu byl fakt, že se chtěli stát herci a měli zde kamaráda.

8.3 Důvody k setrvání v souboru

Příčiny pro setrvání a působení v ochotnickém souboru mohou být různé. Kapitola se snaží odhalit, co vede herce, aby zůstávali aktivními členy souboru.

Otázka 17:

Jaké jsou důvody toho, že se divadlu stále věnujete?

Nejčastěji odpovědí na tuto otázku byl kolektiv. O dobrém kolektivu mluví všichni, i ti, kteří před vstupem do divadla neměli v souboru žádného kamaráda. Zapojení nových členů do souboru viz. otázka č.10)

Zábava je pro sedm herců dalším zmiňovaným důvodem. Obětují mu čas a jiné zájmy. Rádi by se mu věnovali profesionálně. Po představení jsou spokojeni a cítí radost. Tato skupina si představení užívá naplno, neboť vůbec neuvedla, že by po představení pocítili úlevu či únavu.

Motivem pro vstup se staly i zkušenosti s hraním divadla z dřívějších let. Tuto odpověď uvedlo sedm lidí. Tři z nich, kteří jsou plnoletí, se však nechtějí věnovat divadlu profesionálně. Zřejmě proto, že ví, co to obnáší a jaká jsou rizika. Uvedeným důvodem jednoho herce, proč se chce věnovat divadlu pouze amatérsky, je záliba ve své práci, které se nechce vzdát.

Někteří se již nedokážou bez divadla obejít, tvrdí, že divadlo je součástí jejich osoby. Ti se chtějí věnovat divadlu dlouhodobě. V Káčku je zmíněná skupina spokojena s partou a volbou her, obecně si na divadle cení realizace sebe sama a kontaktu. Dalším důvodem je exhibicionismus¹⁷. Ten se vyznačuje u dvou herců. Oba dva chtějí u divadla zůstat minimálně dalších pět let. Jako důvod věnování se divadlu v K-klubu byla i samotná realizace divadla. Autoři uvedených odpovědí jsou ochotni obětovat čas a peníze.

Obsazování režisérem je další důvod, který respondent uvedl. Dva členové zmínili, že se divadlu věnují, protože je to legrace, pro jiného člena je hlavním důvodem touha po uznání. Další člen se divadlem odreagovává od školy. Hlavním důvodem byl pro jednoho herce Martin Zajíček (režisér), atmosféra a možnost dát něco lidem. O příjemné atmosféře mluvili v rozhovorech všichni respondenti.

Pro ukázkou uvádím zajímavé výpovědi respondentů: „*Chtěl bych se mu věnovat v budoucnu, беру ho vážně.*“ „*Do divadla jsem se zamilovala, nemůžu bez něj být.*“ „*Divadelní svět mě fascinuje. Je tu skvělá parta.*“ „*Divadlo je součástí mého života.*“ „*Divadlo je součástí mé osoby, nedovedu se bez něj obejít. Je tu úžasný kolektiv.*“

Otázka 22:

Máte zájem v příštích letech s divadlem pokračovat?

Všichni kromě jednoho člena mají zájem dál v činnosti pokračovat. Někteří vidí svoji působnost delší dobu, jiní kratší.

Zájem o hraní divadla v příštích deseti letech mají všichni pracující. Celá tato skupina cítí v činnosti uspokojení. Naopak studenti se dívají reálně do budoucna, jedna respondentka uvedla, že by se divadlu dál ráda věnovala, ale neví, jak to bude stíhat s vysokou školou.

Hlubší zájem o divadlo se projevil hned u jedenácti členů, o čemž svědčí jejich dlouhodobé působení v souboru. Jiní herci prokazují zájem o divadlo tím, že se mu plánují věnovat dlouhodobě. Někteří pro důkaz zájmu jmenují důvody, proč se činnosti věnují. Příklady viz. ot. č. 17.

¹⁷ Exhibicionismus chápeme v tomto případě jako vystupování na veřejnosti motivované uspokojením z obdivu.

8.4 Demotivující faktory

Otázka 18:

Co by se muselo stát, abyste odešel(a) od divadla?

Důvodem k odchodu z divadla může být pro tyto herce odchod některých jiných lidí z divadla, změna režiséra, nefunkční tým. Herci by také odešli, pokud by je činnost přestala naplňovat, pokud by nebylo v souboru pro ně místo, nebo by se dostavily zdravotní problémy.

Respondenti uvádějící jako hlavní důvod to, že by je divadlo muselo přestat naplňovat, uvedli, že obětují divadlu čas a přípravu do školy. Z výsledků také vyplývá, že je skupina orientovaná na potlesk. Členové divadla, kteří napsali, že by odešli, pokud by měli málo osobního času, si odporují, neboť v otázce, co jsou ochotni obětovat, uvádí čas a jinou zábavu. Zdravotní důvody uvádí skupina, která by se chtěla věnovat divadlu déle, než 10 let a je ochotna obětovat kromě času peníze. Tato skupina vidí divadlo jako dobře strávený volný čas. Jedna respondentka uvádí: „*Nikdy ho neopustím, musela bych být mrtvá nebo chromá. Chtěla bych hrát v těhotenství, i po něm.*“

Výpověď „*Pokud nebudu v týmu potřeba*“, uváděli pouze nejstarší členové souboru. Jeden ještě doplnil, že by odešel, kdyby si přestal pamatovat divadelní texty. Ti rádi obětují čas, peníze a jinou zábavu. Důvodem působení v divadle je pro ně dobře strávený volný čas a realizace sebe sama. Herci uvádí, že se jim zcela naplnila představa při vstupu s realitou. Zlomovým momentem pro vstup byla nabídka režiséra a přítele, po které neváhali a hned do divadla vstoupili.

Dva respondenti si nedovedli představit, co by se muselo stát. Důvodem, proč se divadlu věnují, je to, že je to baví, rádi by se divadlu věnovali profesionálně. Po představení prožívají radost, vstoupili do divadla čistě ze zvědavosti a proto, že tu měli kamaráda.

9. Závěr

Po úpadku ochotnického divadla v 90. letech, kdy lidé přistupují k životu spíše pasivně a před divadelní kulturou dávají přednost návštěvě videopůjčovny, se ochotnické divadlo opět probouzí a na počátku nového tisíciletí nastává jeho obroda. Bakalářská práce je zaměřena na otázku, co dnes lidi přivádí zpět k ochotnickému divadlu. Cílem bakalářské práce bylo přiblížit ochotnické divadlo jako volnočasovou aktivitu.

Teoretická část přináší vysvětlení základních pojmů, jakými jsou volný čas, mimoškolní výchova, volnočasové aktivity, motivace. Čtvrtá – stěžejní kapitola je zaměřena na ochotnické divadlo. Pozornost je nejprve věnována historii ochotnického divadla v Jičíně. Potom následuje popsání K-klubu, střediska volného času, a divadelního souboru S-divadla, který je jeho součástí. V závěru je vysvětlen i vznik divadelního představení.

Cílem praktické části bylo zjistit, jaké motivy vedou členy divadelního kroužku k působení v souboru. Pro dosažení cíle byly formulovány čtyři výzkumné otázky.

První výzkumnou otázkou „**Co motivovalo členy ke vstupu do souboru?**“ bylo zjištěno, že hlavním motivem pro vstup je blízký člověk působící v souboru. Pokud měli respondenti v souboru někoho známého, nebyl pro ně problém ihned do kroužku vstoupit. Známý člověk v cizím kolektivu představuje oporu. Jiní byli vedeni ke vstupu touhou hrát divadlo. U některých členů byla tato touha ještě větší a do divadla vstoupili z důvodu, že se chtěli stát profesionálními herci. Nadšení ze shlédnutého představení se stalo pro některé členy rovněž odrazovým můstkem, díky němuž se i oni chtěli podílet na divadelních představeních. Zajímavé je, že se motivem pro vstup do divadla mohou stát i problémy v rodině. Absenci kladných mezilidských vztahů tak nahradil fungující kolektiv.

Na druhou výzkumnou otázku „**Co motivuje členy k aktivnímu působení v divadelním souboru?**“ herci jednotně odpověděli, že v souboru zůstávají díky dobrému kolektivu, ve kterém zažívají legraci a uvolnění. Kolektiv podporuje oblíbený a uznávaný režisér, jehož výrazná osobnost je pro mnoho členů příčinou působení v S-divadle. Zároveň herci cítí od režiséra podporu, bez níž by bylo v souboru obtížné setrvat. Pro dospělé členy je motivem k setrvání v souboru podpora rodiny nebo kamarádů. Podporou je myšlena trpělivost, poskytnutí volnosti a uznání velkého množství času, který herci musí divadlu věnovat. Divadlu se také členové věnují z

důvodu seberealizace, která se dostavuje v průběhu přípravy, zkoušek a představení. Líbí se jim průběh zkoušek a ztvárnění divadelních her. Po představení prožívají herci samé radostné emoce. Ty jim dodávají motivaci do dalších divadelních her. Díky všem uvedeným důvodům se tak divadlo pro mnoho respondentů stalo součástí jejich života, bez kterého se nedokážou obejít.

Třetí výzkumná otázka: „**Liší se motivační faktory členů souboru dle jejich věku?**“ dokazuje, že většina motivačních faktorů není v S-divadle závislá na věku herců. Pouze volbu her a jejich ztvárnění oceňují herci převážně ve věku od 15 -30 let. V souvislosti s věkem vyplynulo, že starší herci prožívají po představení spíše únavu, sebeuspokojení a vnitřní klid, kdežto herci mladší prožívají silnější emoce. Všichni se shodují, že se divadlu věnují z důvodu dobré party, legrace a výrazného prožitku po představení.

Ze čtvrté výzkumné otázky: „**Liší se motivační faktory členů souboru dle délky působení v divadelním souboru?**“ vyplývá, že s průběhem zkoušek jsou spíše spokojeni herci, kteří působí v divadle déle než čtyři roky. Jiný rozdíl výzkum neobjevil.

Obecně lze říct, že každý z herců má dobrý vztah nejen k divadlu, ale i ke K-klub. Na základě pozorování bylo zjištěno, že členové chodí K-klub navštěvovat i ve chvílích volného času. Bývalí herci souboru také rádi příležitostně přichází do střediska pozdravit zaměstnance.

Členství v divadelním souboru má pro každého herce veliký význam. Estetická složka jedince kultivuje, seberealizací a tvořivostí naplňuje člověk své potřeby. Kromě toho je člen socializován do skupiny, která má stejný zájem a tím tedy plní potřebu socializace. Divadelní činností navíc lidé tráví volný čas aktivním vhodným způsobem a za svou práci jsou náležitě veřejností oceněny.

Vypracování bakalářské práce mi pomohlo k hlubšímu zamyšlení nad trávením vlastního volného času. Při psaní práce jsem pochopila, proč se herci divadlu věnují a tím jsem měla možnost porovnat své osobní důvody s motivy u jiných lidí. Výsledky práce mohou posloužit ke vhodné motivaci herců ochotnických divadel a tím i přispějí do budoucích let k rozvoji divadelní kultury.

Seznam literatury:

BARTOŠ, Milan. *Zájmové kulturní aktivity volného času. 1. díl: Základy teorie a metodologická východiska*. Praha: SPN, 1980.

ČERNÝ, František. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

ČERNÝ, František. *Dějiny českého divadla. 2: Národní obrození*. Praha: Academia, 1969.

FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy ve výchově*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování: [Praktická příručka]*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

SMAŽÍK, František. *Ochotnické divadelnictví v přehledech a obrazech*. Praha: Pragotisk, 1943.

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

SPOUSTA, Vladimír. *Krása, umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3.

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava. *Místopis českého amatérského divadla. [I. díl]: A - M*. Praha: IPOS, útvar Artama, 2001. ISBN 80-210-1196-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

- ŠVINGALOVÁ, Dana. *Kapitoly z psychologie. 2. díl: Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. upr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-043-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-7184-317-2.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. II: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- PAVLOVSKÝ, Petr. *Základní pojmy divadla: teatrologický slovník*. Praha: Libri: Národní divadlo, 2004. ISBN 80-7258-171-6.
- Slovník českých synonym a antonym*. Vyd. 2. Brno: Lingea, 2012. ISBN 978-80-87471-40-1.

Přílohy:

Příloha č. 1

Motivační faktory zaměřené na působení členů v divadelním souboru

Vážení kolegové!

Prosím vás o spolupráci při výzkumu, který se zabývá tím, co motivuje členy divadla k působení v jejich souboru. Je to součástí mé bakalářské práce. Dotazník bude sloužit pro následné rozhovory, z tohoto důvodu není anonymní. U některých otázek můžete zaškrtnout více odpovědí – v zadání dané otázky je pokyn vždy uveden.

Předem moc děkuji za váš čas a trpělivost. Lenka

1) Jak jste se vůbec poprvé dozvěděl(a), že se v K-klubu hraje divadlo?

- a) od známých
- b) z tisku
- c) z inzerátu
- d) z náboru ve škole či jinde
- e) jinak:

2) Napadlo Vás hned, že byste mohl(a) hrát divadlo?

- a) ihned po první informaci
- b) promýšlel/a jsem si to (uved'te časový údaj):.....

3) Co Vás vedlo k tomu, že jste vstoupil(a) do divadla při K-klubu? Můžete označit víc důvodů.

- a) zvědavost
- b) nedostatek jiné činnosti (nuda...)
- c) touha hrát divadlo
- d) byl tu kamarád, kamarádka
- e) chtěl jsem jednou být hercem
- f) jiný důvod –
napište.....

4) Vzpomenete si na zlomový moment, díky kterému jste se odhodlal(a) do divadla vstoupit? Co bylo zlomovým momentem?

.....
.....
.....

5) Zkuste, prosím, co nejpřesněji napsat, od jaké doby v divadle působíte (pokud možno rok i měsíc)

Měsíc: Rok:

6) Pokuste si vzpomenout, kolik jste od té doby odehrál(a) v K-klubu divadelních her?

- a) 1-2
- b) 3-5
- c) 6-8
- d) více (kolik):

7) Napište průměrný počet všech představení jedné divadelní hry.

- a) 1-2
- b) 3-5
- c) 6-8
- d) 8-10
- e) více (kolik):

8) Když porovnáte svoji představu při vstupu do souboru s realitou – naplnila se Vaše představa?

- a) zcela
- b) spíše ano
- c) tak z polovičky
- d) spíše ne
- e) vůbec ne

Pokud odpovíte c – e, napište prosím, v čem je ten rozdíl.

.....
.....
.....

9) Stručně vyjádřete, co se Vám nejvíce líbí na divadle **obecně**? Můžete zaškrtnout více odpovědí.

- a) potlesk a pochvaly diváků
- b) odvaha vystupovat na veřejnosti
- c) dobrý způsob, jak trávit volný čas
- d) možnost kontaktu se stejně nadšenými lidmi
- e) realizace sebe sama
- f) jiné –
napište.....

10) Nyní prosím napište, co se Vám nejvíce líbí na divadle **v K-klubu**? Můžete zaškrtnout více odpovědí.

- a) dobrá parta
- b) hrajeme zajímavé hry
- c) role, které dostávám
- d) zkoušky
- e) ztvárnění her
- f) jiné – napište

.....

11) Co byste rád(a) v divadelním souboru v K-klubu zlepšil(a)? Je možné označit více odpovědí.

- a) techniku
- b) jeviště
- c) hlediště
- d) způsob zkoušek
- e) kolektiv
- f) volbu divadelních her
- g) úpravy textů
- h) kostýmy a výpravu

ch) jiné –

napište.....

12) Máte před premiérou trému?

- a) hodně velkou
- b) velkou
- c) střední
- d) jen trochu
- e) vůbec

13) Máte trému před dalšími představeními?

- a) hodně velkou
- b) velkou
- c) střední
- d) jen trochu
- e) vůbec

14) Popište pocity, které Vás charakterizují, když spadne po představení poslední opona (stačí dvěma slovy)

.....
.....

15) Studium textu (učení) je pro Vás

- a) hodně velká zátěž
- b) dosti velká
- c) střední
- d) jen trochu
- e) žádná

16) Bavilo by Vás mít divadlo jako zaměstnání? Zakroužkujte správnou odpověď.

ANO - NE

17) Jaké jsou důvody toho, že se divadlu stále věnujete? Zkuste uvést alespoň dva důvody.

.....
.....

18) Co by se muselo stát, abyste odešel(a) od divadla?

.....
.....

19) Podporuje někdo Vaši působnost v divadle? Můžete uvést více odpovědí.

- a) rodina a příbuzní
- b) kamarádi
- c) spolupracovníci
- d) režisér
- e) nikdo
- f) někdo jiný – kdo?

.....

20) Co jste ochoten(a) pro divadlo obětovat? Můžete zaškrtnout více odpovědí.

- a) čas
- b) peníze
- c) kamarády
- d) jinou zábavu
- e) školu
- f) rodinu
- g) jiné –

uved'te.....

21) Připadá Vám čas k nastudování nové hry.

- a) přiměřený
- b) zbytečně přebývá
- c) nedostačující – zvýšil bych počet zkoušek o
- d) jiný názor:

.....

22) Máte zájem v příštích letech s divadlem pokračovat? Zakroužkujte správnou odpověď.

ANO x NE

Pokud ano, jak asi dlouho?

- a) 2 roky
- b) 5 let
- c) 10 let
- d) více

23) Jaké jsou Vaše další zájmy? Je možné označit více odpovědí.

- a) tanec
- b) zpěv
- c) hra na hudební nástroj – jaký
- d) výtvarná činnost
- e) literární činnost
- f) návštěvy muzeí, výstav, hradů, zámků
- g) koncerty vážné hudby
- h) koncerty moderní hudby
- ch) kutilské práce
- i) ruční práce
- j) zahrádkaření
- k) cestování
- l) sport - jaký
- m) četba
- n) cizí jazyk
- o) počítač a televize
- p) příroda
- q) dobročinná činnost
- r) práce s dětmi
- s) jiné

.....

Indikace

Jméno:

Věk:

Co studujete, či jaké máte povolání?

a) Jsem z Jičína.

b) Nejsem z Jičína, na zkoušky dojíždím ze vzdálenosti km.

Ještě jednou Vám děkuji za laskavé vyplnění dotazníku. Lenka

Příloha č. 2

- Proč jsi začal docházet do K-klubu na divadlo?
- Jaké jsou důvody Tvého působení?
- Co pro Tebe divadlo v K-klubu znamená?
- Kdyby se divadlo z nenadálého důvodu rozpadlo, chtěl/a bys hrát jinde? Proč?
- Přináší Ti divadlo nějaká pozitiva a negativa v zaměstnání a v životě?
- Využíváš zkušenosti z divadla ve svém životě k něčemu?
- Scházíte se s lidmi z divadla i mimo organizované zkoušky nebo akce? Pokud ano, jak často a při jakých příležitostech?
- Věnuješ se ještě jinému divadlu?
- Věnuješ se něčemu podobnému v oboru?
- Jaké jsou Tvé další zájmy?
- Myslíš si, že máte nějakou společnou představu v souboru o tom, proč divadlo děláte, proč se mu věnujete?
- Když se řekne divadlo v Káčku, jaké myšlenky Tě začnou napadat?

Příloha č. 3

Pohledy respondentů:

Co divadlo v Káčku pro herce všechno znamená, vysvětlují následující ukázky rozhovorů.

Ukázka č. 1:

„Já mám prostě pocit, že mě to Káčko, že to, že jsem teď kon.. jakej jsem teď člověk, jakoby, v tom smyslu v těch dobrejch vlastnostech, tak za to určitě vděčím Káčku. Protože ve 13 letech sem tam přišla jako eeeehm.. rozpolcená osobnost... Ty lidi v tom Káčku vždycky vědí, co říct, aby se Ti udělalo líp, (s úsměvem) vždycky poznaj, že Ti něco je, když Tě něco trápí. A třeba Martin Zajíček přesně ví, kdy Ti má říct, že máš buď bejt okamžitě zticha protože teď máš sklapnout boty a dávat pozor a naopak přesně ví, kdy má bejt jemnější a říct, tak pojď, řekni mě, co se děje. Ty lidi v Káčku mě dávali podporu prostě..a voni mě řekli a u nich jsem respektovala, když mi řekli buď zticha a teď poslouvej a nebo udělej tamto a tamto a nebo z toho si nic nedělej. Vod nich jsem to brala paradoxně mnohem vážnější než vod svý vlastní mámy nebo babičky nebo kohokoliv v rodině.“

Ukázka č. 2:

„Je to sranda, velká sranda, člověk tady pozná spoustu bezvadnejch lidí, lidí, který rozuměj tomu, co dělaj, a dělat to moc dobře. Myslim, že se tady i kdokoliv může naučit nějaký disciplíně, která funguje (s úsměvem) a pak myslim, že je úplně úžasnej pocit, když se povede představení, který je byt' jakoby v amatérskéjch podmínkách jako kvalitativně myslim, že úplně profesionální. Takže je to tady prostě super (úsměv).“

Ukázka č. 3:

„Tak především setkání s lidmi, kterých si vážím, velice podnětné prostředí a samozřejmě velice zajímavá práce.“

Ukázka č. 4:

„Tak já si myslím, že tady je (asi na vteřinu zaváhá, jak to říct) jasně vidět, že všichni to dělaj proto, že je to zajímavá, že je to baví a že věří, věří panu Zajíčkovi, věří Hance, že věří prostě tomu, že to divadlo je dělaný dobře a že se tady dělá kumšt nějaký. Něco se

společně tvoří a jde se.. a je to velice vzrušující, že vlastně z ničeho se tvoří nějaký výsledný efekt, výsledný celek, který zatím vždycky se povedl a ten zážitek po tom, po premiéře a o představeních je věc, která se prostě nedá nijak jinak získat.“

Ukázka č. 5:

„No, mě se vybaví především nadšená parta, dlouhodobě, celá generace herců amatérských, dokonce i profesionálních, která prošla tím divadlem. Úžasné zaujetí pro věc, napadnou mě velice nápadité inscenace, optimismus hm a neopakovatelná atmosféra.“

Ukázka č. 6:

„Přátelství, určité zázemí a.. ehm.. možnost něco tvořit a dát lidem, to je třetí věc a čtvrtá věc a poslední věc je, že vim, že ať se mi stane v životě cokoli, tak za těma lidma, se kterýma tady celý ty léta hraju anebo těma, kdo nás vedli, můžu kdykoliv přijít.“

Ukázka č. 7:

„... a Hanka Krásenská, ta je jakoby v pozadí, protože ta hlavní osoba v Káčku je Zajíček. Ale já si myslím, že i vona na tom má ten podíl, ona je zase úplně jiná osobnost, ty děti, který ehmm.. třeba maj až moc velkej respekt k tomu zajíčkovi, tak zase rádi přijdou za ní a ptaj se hele Hani a vidím to i tady po chodbách, (změna hlasu) Hani a kam máme jít a co máme dělat jo, a Hanka je vždycky ta hodná, která jim poradí, žejo a pomůže, takže určitě Hanka..“

Ukázka č. 8:

„... Martin Zajíček.. že všichni doufaj, že bude dlouho zdravej a bavěj se o tom, žeee ho vždycky rádi pozveme na pivo, že když tady máme celovíkendový zkoušky, tak vždycky chceme, aby zůstal co nejdýl,eee že se, ať řekne jakejkoli vtip, tak se vždycky všichni smějou a je to prostě cejtít z těch všech lidí prostě, že bez Martina by to nebylo to pravý Káčko.“

Ukázka č. 9:

„Myslím si, že středisko ehmm..pro volnej čas K-klub, je jednou z nejdůležitějších věcí pro děti která tady ve městě existuje proto, že jim dává možnost využívat svůj volnej čas jinak, než na ulicích a v hospodách. A že zatímco moji vrstevníci vod 13 do 18 let

zkoušeli všechny možný drogy, jezdili po diskotékách a chodili pozdě domů a měli samí maléry, tak já jsem hrála v Káčku v divadle a povídala jsem si s Martinem Zajíčkem a se všema lidma, co tady byli, a získávala si přátele a to je podle mě úplně to nejdůležitější a naprosto upřímně můžu říct, že NEVIM, kde bych byla, kdybych tenkrát neviděla toho Martina Zajíčka, jak tam jim něco říká na tý jedný zkoušce ve starým Káčku a jak to že holky nemáte sukni.“

Děkovný dodatek v dotazníku od nejmenovaného respondenta:

„Nebýt divadla v K-klubu, nevím, kde bych v pubertě skončila. Zatímco vrstevníci zkoušeli alkohol a další drogy, já byla v divadle. K-klub mi dal základy do života a uvědomění. Díky K-klube a Martine Zajíčku...“